

Poštšina plačana v gotovini

ŽENSKI SVET

 1938 · LETO · XVI

SEPTEMBER ERNA MUSER: ŽENAM PRAVICO DO ŠOLANJA IN DELA · E. M.: MICHELE MONTI · ERNA MUSER: KER NIMAVA BESED MUNIH JOŽI: POČITNIŠKO VESELJE · CIRILA ŠTEBI-
PLEŠKO: PROPAGIRAJMO OBVEZNO LJUDSKO STAROSTNO ZAVAROVANJE · ZLATA PIRNAT: MIROVNI MED-
NARODNI ŽENSKI KONGRES V MARSEILLEU · PAVLA HOČEVAR: KAKO GLEDAJO ŽENE VSEGA SVETA NA DANAŠNJI ČAS... · MINKA GOVEKAR: SESTRE IZ AME-
RIKE IN JŽZ · H KONCU NAŠE ANKETE · OBZORNIK · PRILOGE: NAŠ DOM, MODNA PRILOGA, KROJNA POLA

*Zjutraj seveda,
posebno pa zvečer:*

Chlorodont zobna pasta

Katera je tista beseda

ki bi naše zamudnice toliko ganila, da bi se vendar enkrat odločile in poslale letošnjo naročnino? Vse, ki toliko odlašate, položite roko na srce: ali je res nemogoče urediti si točno plačevanje obrokov? Vsak 3. mesec 17 din si gospodinja res ne more prihraniti pri gospodinjstvu? Uradnica, učiteljica, si res ne more odtrgati vsak 3. mesec po 17 — din od svojih rednih dohodkov? Gotove smo, da bi to storile, ko bi se hotele malo zamisliti v naš položaj, ko bi se mogle predočiti v kakšne neprilike nas spravljajo s svojim odlašanjem.

Prosimo torej, ne odlašajte več in pošljite kolikor morete, ako Vam ni mogoče poslati vsega zaostanka.

Uprava

Darovi za tiskovni sklad

Ga. Joži Munič je prepustila za tiskovni sklad svoj honorar v znesku din 60.—. Dalje darujejo: g. Cecilija Ranzinger din 20.—; po din 15.—: gg. Ljudmila Libalova, Krista Gorjan, Josipina Pišot.; po din 8.— g. Vida Zavrl; po din 7.—; gg. Marija Trošt Adolf Radan; po din 6.—: gg. Ema Rihar, Minka Vizjak, neimenovana, Ana Loger; po din 5.—; gg. Zožja Ferluga, Milica Rebernik; po din 4.—: gg. Ana Andolšek, Olga Ževnik, Mimi Milavec, Nevenka Slavik, Pavla Herlah; po din 3.—; gg. Greta Turk, Pepca Pečar; po din 2.—: gg. Marija Jarc, Amal Rajh, Vekosl. Simčič, Angela Ulaga, Vida Bratkovič, Milica Reicher, Malči Torelli, Ivanka Žužek, Ana Turk, Albina Vertačnik, Pavla Jarh, Micika Lah, Ina Fürst, Stana Borštnik; Mara Kovač din 1.—. Vsem cenjenim darovalkam iskrena hvala!

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo «Naš dom», modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša din 64.—, polletna din 32.—, četrtletna din 16.—. Posamezna številka din 6.—. Sam list s prilogo «Naš dom» din 40.—, same priloge din 48.—. Za Italijo Lit. 24.—, posamezna številka Lit 250; za ostalo inozemstvo din 85.—. Račun poštno hranilnice v Ljubljani št. 14004. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici št. 12/II. Telefon št. 32-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavniki Peter Veit, Vir.)

Slika na naslovni strani: Karla Bulovec: portret „Draga“

Ženam pravico do šolanja in dela

Erna Muser

Ob priliki letošnje proračunske razprave je prosvetni minister g. Magarašević izjavil, da bo v osnovnem šolstvu nastavljal predvsem moške absolvente učiteljskih šol, češ da so moški za delo izven šole bolj primerni. Na resolucijo, ki jo je v zvezi s to izjavo ob svojem občnem zboru dne 15. maja 1938 naslovila slovenska sekcija Jugoslovanske ženske zveze na prosvetnega ministra in v kateri se je izjavila za to, da se naj na učiteljišča sprejemajo *absolventi in absolutinje* nižjih srednjih in meščanskih šol in sicer *v enakem številu*, le če se ne bi prijaviло zadostno število enih, naj bi se to izpopolnilo s številom drugih, pa je prišel odgovor, da se bodo dekleta sprejemala na učiteljišča v majhnem številu šele prihodnje leto, ker čaka zelo mnogo kandidatinj na nastavitev. In 29. junija letos smo že mogli brati v časopisih pod naslovom «Sprejem v prvi letnik učiteljišča»: «Učenke se to leto ne bodo sprejemale.» Niti naziranje gospoda ministra o večji uporabljivosti učiteljev kot učiteljic, niti razpis sprejema v prvi letnik, niti tolažba, da se bodo v omejenem številu dekleta sprejemala prihodnje leto, niti pojasnilo zakaj samo v omejenem številu, nas ne more zadovoljiti; grešile bi proti samim sebi, če bi šle molče mimo vsega tega.

Kakor že mnogokje in mnogokrat, se je tudi slovenski in jugoslovanski ženi zgodilo, da za svojo pomoč v borbi za novo življenje ni prejela zasluženega plačila, da so jo možje po končanem delu trdo odrinili in jo odpravljajo vedno bolj. Še letos so ob proslavi dvajsetletnice kumanovske bitke na ves glas peli slavo ženi — materi in priznavali, da bi Srbi brez svojih žen ne bili vzdržali v stoletnih bojih za svobodo. Tudi me Slovenke smo včasih že bile deležne majhnega priznanja: da, po vaši zašlugi se je do danes ohranil naš majhni, od vsepovsod ogroženi narod, ob majski deklaraciji ste se prav pohvalno vedle, in morda še kaj, toda vse to so samo lepe besede, izrekanе ob primernih prilikah za povzdigo slavnostnega razpoloženja. Kadar bi se hotele na priznana dejstva in lepe besede sklicevati, že nismo več ohranjevateljke narodnosti, ne več borke za narodno svobodo, potem smo le še nevaren tekmeč, ki ga je treba za vsako ceno onemogočiti. Tekmeč, ki mu ne smeš dati do sape, da bi zbral vse sile in se z naporom vseh svojih moči pognal do končnega cilja. Ne, osporavati mu moraš vse, do česar se je s težkim delom, v trpljenju in ponižanju dokopal, zato, da se v obrambi že pridobljenega ne bo mogel boriti dalje, da se bo izčrpal v večnem boju za svoje postojanke in nikoli dosegel svojih zadnjih smotrov. In tako moramo v letu devetnajststoosemintridesetem braniti postojanke, ki so se že naše babice in prababice borile zanje in jih dosegle. Naša «najnovjša» zahteva se glasi: ne jemljite nam pravice do šolanja! Saj se celo dogaja, da hrulijo našo žensko mladino ob vpisu že v šolah, ki še nimajo nikake prepovedi sprejemanja učenk.

Če bi se dekleta letos zato ne mogla sprejemati na učiteljišča, ker čaka premnogo kandidatinj na nastavitev, potem bi se tudi fantje, ki jih prav tako mnogo čaka, ne mogli sprejemati. Ako bi res imeli preobilico mladih, nenamješčenih učiteljic in učiteljev! Toda take preobilice ni, kajti vemo, da je slovenskim osnovnim

šolam potrebno 450 učnih moči, da bi bile res vzgojni zavodi, kot jih za svojo mladino moramo zahtevati, ako nečemo, da nas bodo prihodnji rodovi kleli kot ljudi, ki niso znali zagrabiti sedanjosti, da bi na njej zgradili svojim potomcem v temeljih neizpodkopljivo bodočnost. Že sedanji mladi ljudje bi mogli za marsikaj grajati svoje očete izpred dvajsetih, desetih let, toda zdaj ni mnogo časa za grajo, zdaj velja popravljati in delati, kjer se doslej ni popravljalo in delalo ali pa v premajhni meri. In slovenske žene vemo; da nas naš narod potrebuje, zavedamo se odgovornosti, ki jo imamo pred sedanjimi in bodočimi rodovi, zato si ne damo vzeti dela, ki je našemu narodu nujno potrebno, še manj poti do svojega naroda, zlasti najbližje poti, poti učiteljice, ne. Delo izven šole, za katero naj bi bili učitelji bolj primerni, se le prepogosto omejuje na strankarsko priganjanje, na vcepljanje slepih strasti, na tej ali na oni strani, kakor so že prilike, strasti, ki so premnogokrat same sebi namen, naše narodne usode pa ne premaknejo niti za las. Me pa vemo, da je potrebno drugačno delo in da je prišel čas, ki nas nujno kliče, da zastavimo tam, kjer možje, ki so si in si še lastijo izključno pravico do dela, niso znali ali pa ne hoteli poprijeti.

Za povzdigo splošne stopnje naše narodne kulture je delo učiteljice, ki ni učiteljica samo svojim učenkam in učencem, ampak tudi njihovim materam, krvavo potrebno. Brez urejenih higienskih in zdravstvenih razmer, brez umnega gospodinjstva se ne bomo mogli postaviti v isto vrsto z najbolj kulturnimi narodi Evrope; brez visoko kulturne, brez narodno in žensko zavedne žene ne bomo nikoli visoko kulturni, nikoli narodno zaveden narod. In to je vendar naš cilj, postati kulturen, postati že narodno zaveden narod, narod, za katerega se ne bo treba bati, da ga bo izmamil tujec s kosom kruha, ki ga od časa do časa vabljivo pokaže izza hrba in ki bi ga ob dnevu namišljenega plačila reže se vtaknil v žep. In ker brez žen ni naroda in brez kulturnih žen ne kulturnega naroda in ker smo za delo med ženskim delom naroda prav žene najbolj poklicane, zato se od tega dela in od poti do tega dela ne damo odvrniti. V kolikor se mladi ljudje morda še ne zavedajo svojih dolžnosti do naroda, iz katerega so izšli, zlasti ne, če so zrastle v mestu, jim mora šola, predvsem šola, ki jih pripravlja za poklic vzgojiteljev, privzgojiti čut odgovornosti do naroda in jih za delo med njim tudi pripraviti.

Ob zaključku letošnjega šolskega leta so prinesli naši časopisi pregled učnih uspehov na naših gimnazijah in učiteljskih. Uspehi so navedeni v odstotkih za učenke in učence skupaj, kdor pa bi se hotel potruditi, bi si mogel izračunati, da so uspehi učenek na učiteljskih mnogo boljši kot uspehi učencev. Na drž. učiteljskem v Ljubljani ima odl. uspeh 25,8% učenek in 1,88% učencev, prav dober uspeh 54,83% učenek in 47,16% učencev, dober uspeh 16,12% učenek in 39,62% učencev, popravne izpite ima 3,22% učenek in 11,32% učencev. Na drž. učiteljskem v Mariboru pa ima odličen uspeh 3,22% učenek in 0% učencev, prav dober 64,51% učenek in 32,14% učencev, dober 19,35% učenek in 35,71% učencev, popravni izpit ima 9,67% učenek in 25% učencev, padlo je 0% učenek in 7,14% učencev. Mariborske številke bi se za učenke še izboljšale, če bi od števila učenek odšteli 3,22%, kolikor jih je ostalo neocenjenih. Gornji podatki govore sami za sebe. Dejstvo je, da je tu kot povsod gmota dobra, samo tisti, ki jo oblikujejo, niso vedno dobri in le premnogokrat ne oblikujejo prav, deloma po lastni in deloma po krivdi napačnega sistema. Ne samo šol za našo žensko mladino, tudi šol, v katerih se bo vzgajala v polnovredne, svoje cene in potrebnosti se zavedajoče ljudi, zahtevamo. Mi smo ponižan in ponižen narod in kot ženska je vsaka izmed nas dvakrat ponižana in ponižna, toda niti kot ženske niti kot narod nečemo to več ostati, zato nam ne jemljite naših starih pravic, kajti naše zahteve in naš boj gre dalje, ne utegne se muditi ob davno pridobljenih stvarih, zlasti ne danes, ko je treba nujno prijeti za delo, za delo, ki bo nam vsem, tudi onim, ki nam neprestano mečejo polena pred noge, v korist.

Michele Monti

E. M.

Postajna lopa je bila nova in novodobna. Tudi nekaj, kar si je veljalo ogledati. Visoka pridvižna vrata, kakršna so stala tri v sprednji in tri v zadnji steni, so še zapirala pot velikemu, udobnemu vozu potovalne družbe, okrog katerega so se že drenjali nekateri potniki, drugi še prihajali, tretji radovedni stikali naokrog, da proučijo še to čudo, ki ob prihodu zanj niso imeli časa. V vsem, še v radovednem ogledovanju, se je že odražala nekakšna nestrpnost, samo voz je potrpežljivo čakal, da se vrata dvignejo in ga odpuste z vso to zgovorno in trudno množico, ki se je zbirala od vseh vetrov. Glasno in veselo, tudi pritajeno in žalostno so se dvodnevni potniki poslavljali od davnih prijateljev, ki jih morda že mnogo let niso videli, ali od slučajnih znancev in znancev znancev, ki so jim bili pomagali odkrivati lepote in zanimivosti tujega mesta. Nekateri so se tudi že široko namestili v mehkih usnjenih sedežih, po večini ljudje, ki so prišli brez bolečin in brez bolečin odhajali, ki se niso niti za kratek hip ustavili ob obali, da se zazro v trudno svetlikanje od sonca omamljene morske gladine, da vsaj v očeh ponese s seboj kosček modrega, uklenjenega morja. Prišli so, kakor bi bili šli na vsak drug nedeljski izlet in prav tako odhajali. In pozno zvečer se bodo zadovoljno zavalili doma v postelje, saj so se najedli okusnih morskih rib in se napili težkega italijanskega vina in še doživeli toliko zanimivih dogodivščin, ki bodo zdaj najmanj teden dni v razširjeni izdaji vzbujale grenko in vdano zavist vseh dobrih in slučajnih znancev.

Ob vratih, ki so k že povsem zadovoljnim gostoljubno odprta vabila še druge potnike, je stal s svojimi gosti in s svojo družino Michele Monti. Nikoli ni mnogo govoril in tudi zdaj je prepuščal besedo slovesa svoji še lepi ženi in že lepi hčerki. Niti s pogledom se ni udeleževal poslednjih pomenkov; želja in naročil, kot brez misli je skoraj nepregibno opazoval veliko uro na sprednji steni. Večji kazalec se je vsakih šestdeset trenutkov zatresel, se pognal in skočil k naslednjem zarezu. Michele Monti mu je sledil z očmi, strmel z bolno nepočakanostjo, dokler se ni po odmerjenih hipih mirovanja znova zatresel in se pognal. Vselej takrat se je zatreslo tudi v njem, čutil je, da se v njem nekaj nevarno nagiba in da se bo podrlo, vsak hip podrlo. Ni vedel, kaj je, tako čudno in nenavadno je bilo, da se je bal. Bil je vesten človek, nikoli ni niti za pol-trenutka zakasnili svoje službe, vestno in točno je tudi sedaj pripeljal vse svoje ljudi v postajno lopo, ni jih bil pozabil doma z uro v roki opominjati k odhodu, in čudno, bilo mu je žal, da jim ni bil dal dalj nadevati klobukov in natikati rokavic, da bi bili prihiteli tik pred odhodom in bi jih bil mogel na hitro odpraviti v voz. In potem oditi, oditi, oditi. Da bi se tisto čudno in nenavadno, ki mu je priklepalo oči na takole vsakdanjo stensko uro, ne utegnilo grozče razraščati v njem.

Še pred dvema dnevi je brez vsake čudne misli točno ob določeni uri prav tule pričakoval svojo sestro in njeno hčer, ki sta se zdaj poslavljali. Sam, žena je doma pripravljala gostoma večerjo in posteljo, hči pa se ni utegnila potruditi zdoma. In komaj jo je bil spoznal, Verono. Še vsa mlada in drobna je bila, ko je odhajal, predvčerajšnji večer pa je stala postarana in zajetna in se negotovo ozirala naokrog. Godilo mu je, da je prišla. Brez mnogih besed, vendar s samozadovoljnimi smehljajem na ustnicah jo je vodil po živahnih ulicah in užival v njenem občudovanju. Da, in v tejle hiši stanuje, visoka je, ne? Postal je precejšen trenutek pred veliko petnadstropno hišo, da si je mogla sestra pošteno ogledati to ogromno čudo, čigar čudežnost prav za prav ni obstojala v širini in višini, ampak v dejstvu, da je on, Michele Monti, Veronin brat, stanoval v takile palači. In samo temu se je tudi Verona čudila, saj ni bil to prvi zidani velikan, ki je stala pred njim, morda je kdaj po opravkih že celo stopila v takšnole imenitnost, toda še nikoli ni prihajala v goste k ljudem.

ki so v takemle stanovali. Skoraj se ji je začel dozdevati brat sila imeniten človek, hotela ga je brž bolj ponižno pogledati, pa je že odpiral večna vrata in morala se je znova posvetiti občudovanju mrtvih predmetov, brat bo že še prišel na vrsto.

Stopnišče je bilo čisto in svetlo še zdaj, ko se je dan že nagibal. V vsakem nadstropju je veliko okno odpiralo pot svetlobi in v nasprotno smer radovednim pogledom onih, ki so stopali navzgor. In z vsakim nadstropjem je segal pogled vse dalje, daleč spodaj so ostajale nizke strehe in umazana dvorišča, vedno večja ploskev na večer v temno prehajajočega morja se je prikazovala na obzorju. Verona se je ustavljala v vsakem nadstropju, nekoliko, da si oddahne, nekoliko, da se ozre po morju, ki ga ni bila še nikoli videla, in še, da se nagne navzdol in si ogleda strehe pritlikavih hiš, ki so bile vedno globlje nekje in vsa tista umazana dvorišča med njimi. V vsakem nadstropju se je morala bolj nagniti in Michele Monti se je prizanesljivo smehljal njenemu početju..

Kolikokrat je bil šel to pot navzgor, toda nikoli se mu ni zahotelo, da bi se oziral po strehah in dvoriščih globoko spodaj. Kajti Michele Monti se je vzpenjal visoko, proč od nizkih streh in umazanih dvorišč. Nekoliko previsoko sicer, v peto nadstropje in peto nadstropje se že skoraj stika z nizkimi strehami in umazanimi dvorišči, toda prva leta je hodil po teh stopnicah visoko navzgor, nekoliko previsoko, v prepričanju, da gre pot v četrto, tretje, morda celo drugo nadstropje za majhnega človeka, ki noče ostati majhen človek, le preko petega nadstropja. Upal je, da bo prišel čas, ko se bo ustavljala nižje, takrat, ko bodo otroci dorasli in si sami od vsega početka služili boljši in lažji in večje spoštovanje vzbujajoč kruh. Otroci so res dorasli, toda niso si služili ne boljšega, ne lažjega in ne večje spoštovanje vzbujajočega kruha, samo jesti so hoteli takšen kruh, ker jih je bil nanj pripravljaj. In ker ga drugod ni bilo, jim ga je moral rezati sam. Tista prva leta pa si je marsikaj drugače zamišljaj. Zato se ni plašil utrudljivih stopnic, saj so bile v petem še prav tako čiste kot v ostalih nadstropjih, le svetle ne več tako, ker je bil strop nižji, okno pa manjše in tla temnordeče tlakovana. Mnoga skriljnica je celo negotovo zaplesala pod nogami. Toda takrat je Michele Monti še upal, zdaj pa se je bil že navadil svojega petega nadstropja in niti mislil ni na to, da vodi svojo sestro nekoliko previsoko navzgor in da je že vsa upehana od nevajene višine. Saj ji je govoril prav o tistem, kar je vendarle še vzdrževalo njegovo nekdanje zmagoslavje, zmagoslavje iz dni, ko se je izpod nizkih streh in umazanih dvorišč preselil v peto nadstropje.

Michele Monti, takrat še Miha Gorjan, se je bil odpravil, da si v velikem svetu poišče kruha in si napravi življenje drugačno, kot ga je moral živeti doma, še v časih, ko je bila pot na slovenski zapad še široko odprta našim mladim ljudem, ki jih je leto za letom od vsepovsod požiralo živahno obmorsko mesto. Bil je najtarejši in po stari dednosti navadi bi bil mogel postati gospodar samotne kmetije tam nekje v hribih nad Savinjo. Kmetija pa je bila majhna in nič si ni pomišljaj, pustiti je mlajšim bratom in sestram, še manj, zameniti nebogljenega kmečkega fanta, ob čigar hribovsko nerodnost se je smel spotikati vsak trški paglavec in mu oponašati domačo govorico, za novega, vsaj visokonosim tržanom podobnega človeka, kakršen je upal postati v bodočnosti. Ko se je vrnil iz Gradca, kjer je odslužil vojake in kjer se je prvič seznanil z resničnim velikim svetom, še vse večjim, kot je bil nemškutarški trg v dolini, se je brez mnogo besedi poslovil od rojstne hiše in vseh domačih, da se nikoli več ne vrne. Razen nekoliko nemščine, na podlagi katere je pozneje trdil, da je «ajne dajče»; se je za časa svoje vojaščine naučil še nečesa mnogo važnejšega. Ne da bi vedel, kdaj in kako in ne da bi se novega nauka prav jasno zavedal, se je vanj vselilo spoznanje, da se more tudi neznan in plašen človek, ki se neprestano dozdeva sam sebi neznanško majhen, odlikovati na nek način in se postaviti izven sebi enakih. Tu se je v prvič srečal s trdo roko železnega reda in z vsemi brezmišelnostmi sami sebi namenjene sitnosti, z lepo okračenimi suknjami in kot sonce sve-

tečimi se gumbi. Brez najmanjše senčice upora se je vdal novi okolici, krtačil suktno in likal gumbe, ne s posebno vnemo sicer, toda vestno, kakor je doma vestno pokladal živini, oral na spomlad in jesen in opravljal še sto drugih stvari, dokler ga niso stavili za zgled zanikrnemu tovarišu. Odtlej se je z nekim zanosom posvečal krtačenju in likanju in vsem ostalim poslom, ki so jih zahtevali od njega. Zasledil je veliko skrivnost, kako more neznan človeče z vnemo in uslužnostjo, s pasjo ubogljivostjo postati vendarle kolikor toliko pomemben človek, celo neprestano hvaljen in odlikovan človek. In ta velika skrivnost se je neizbrisno zarezala vanj, nikoli več se ni otresel železne pesti, do konca življenja ga je držala za vrat, od časa do časa pa ga je božajoče pogladila po licu in vselej takrat je za spoznanje globlje upognil tilnik, obenem pa se samozadovoljno in samozavestno ozrl okrog, po tistih, ki jih železna pest na tilniku ni nikoli pobožala. Navadil se je bil tiste pesti za tilnikom, da jo je občutil le še kot božajočo roko; božala ga je in še ga je vsako leto posebej nagradila za vestno službovanje.

Da, zdaj je uradnik. Z nemajhno samovšečnostjo, vendar skoraj nekoliko v zadregi, je razodel sestri svoj sedanji položaj, položaj, ki je vsekakor kronal njegove nekdanje želje in prizadevanje, čeprav se ni izpolnilo vse prav tako, kot si je včasih zamišljal. Prva leta je bil v tem velikem mestu, ki ga je štel med svoje meščane, samo skromen sobar in še zdaj je ob prostem času rad in z vnemo čistil stanovanje, kajti ljubil je red in snago, ker je bilo to dvoje, kar je peto nadstropje mnogo bolj približevalo četrtemu, tretjemu in drugemu nadstropju kot pa nizkim streham in amazanim dvoriščem; potem je postal majhen državni uslužbenec in se je moral iz svetlih in lepih sob preseliti v zanikrno predmestno bajto, dokler se ni oženil in se s svojimi in ženinimi prihranki naselil v petem nadstropju več kot spodobne hiše. Da in zdaj je bil uradnik in je k rednim dohodkom dobival še vsako leto denarno nagrado, ki je ni bil deležen vsakdo, o ne.

Nikoli ni Michele Monti teh stvari nikomur razlagal in skoraj mu je bilo žal, da je začel govoriti o njih, saj bi sestra sama opazila, da je Michele Monti nekaj povsem drugega, kot je bil pred štiridesetimi in več leti Miha Gorjan. Kje je ostal tisti neokretni, nerodno oblečeni kmečki fant? Michele Monti se ni po zunanosti prav nič razlikoval od vseh onih gladko in lepo oblečenih mestnih gospodov, ki sta jih bila srečala po poti. Svoj čas je bil lep fant in zdaj je bil lep star gospod, ki je vsak dan skrbno počesal in naoljil svoje že sive lase in vsako toliko črno prebarval svoje siveče brke. Lep star gospod, ki mu še ni bilo poznati petinšestdesetih let, ki je še z vzhičenjem gledal za lepimi ženskami, opozarjal na sprehodih svojo ženo, in še hčer včasih, na lepe noge te ali one sprehajalke, ne da bi pri tem vzbujal pri svoji ženi najmanjše misli, ki ne bi bila pogojena že brez teh omenkov, kajti vedela je, da je bilo vse občudovanje zdaj kot v mlajših letih le mimogrede in na daljavo, hči pa ga je kvečjemu sebi sami ali pa materi označevala za prismojenega.

Ker mu je bilo žal in nerodno, je Michele Monti umolknil, da ni bilo niti njegovih kopih besed več med njima. Stopala pa sta že po poslednjih stopnicah, odpiral se jima je dolg, temnordeče tlakovan hodnik in nekako sproščen je pokazal v smeri hodnika: tam na koncu je njegovo stanovanje. Videla bo. Obstala sta pred vrati, ki so bila prav taka kot v vseh ostalih nadstropjih, samo nižja, Michele Monti je pritisnil na zvonec, enkrat, dvakrat, že je bilo čuti korake, ki so se dvizali, da bi odprli pričakovanim gostom, Verona pa je stala in se ni primaknila k desnemu krilu vrat, ki se bo vsak hip odprlo. Strmela je v majhno medeninasto ploščico, ki je nosila njej neznan ime: Michele Monti. Prve polovice niti ni znala prebrati in se je že hotela obrniti bratu po pomoč in pojasnilo, ko je zaškrtal ključ v ključavnici. Verona ni vedela, da je bila tu včasih druga, prav takšna majhna medeninasta ploščica, na kateri je bilo brati: Michael Goriann. To je bilo takrat, ko se je sedanji Michele Monti še smatral za «ajne dajče»; zdaj sicer ni nikoli trdil, da je Italijan,

toda tudi za Nemca se ni proglasal več, čeprav je doma še vedno najraje govoril v svoji polomljeni nemščini. Kot nemščine se tudi italijanščine ni nikoli pošteno naučil, premalo je zahajal med ljudi in če je že bil med njimi, je ponajveč molčal, knjige in časopisa pa ni nikoli nobenega vzel v roke. Njegova otroka sta znala italijanski kot vsak stoođstotni pismeni Italijan, nemško nekoliko manj, slovensko pa sta govorila tako kot njihji oče italijanski ali pa morda še nekoliko slabše. Nekdanjega Miho Gorjana ni takšno jezikovno znanje njegovih potomcev prav nič motilo. Kot on nekđaj Nemec, sta bila ona zđaj Italijana in tudi to ga ni motilo. Vse, kar je bilo imenitnejšega, je bilo v njegovih mladih letih nemško in je zđaj, ko sta njegova otroka mlada, italijansko. In on se je vendar hotel vrniti v imenitni svet in njegova otroka spadata vanj. Vse drugo ni bilo važno. Niti ni bil zapazil, s kakšnim zanimanjem si njegova sestra in še nečakinja izza njenega hrbita, ogleduje tretjo in menda dokončno obliko njegovega imena. In čeprav bi bil zapazil, bi si najbrže ne bil nič posebnega mislil, kajti če je kdaj o vseh teh stvareh sploh premišljeval, se gotovo že mnogo mnogo let ni ukvarjal z njimi. Zđaj je Michele Monti in bo ostal, dokler ga ne bodo odpeljali k Sveti Ani, na veliko, neprijazno mestno pokopališče. Tam bo ležal v krsti, ki se bo tesno dotikala morda prav krste človeka, ki ima v krstni knjigi zapisano drugačno ime kot pa v mrliški, in nad njim, morda ne prav nad njim, bo stala skromna plošča z napisom: Michele Monti, nato . . . , morto . . . In kaj zato, če plošča z njegovim imenom ne bo stala prav nad njim, saj tudi ime, ki bo vklesano na plošči, ne bo njegovo pravo ime. V hribih nad Savinjo se je nekoč rodil neki Miha Gorjan in v mestu ob morju bo umrl neki Michele Monti, nič ne bo ostalo za njim, samo dva človeka, zrastle iz njegovega semena, bosta še krasila svoji stanovanji z majhnima medeninastima ploščicama, kjer se bo blestelo prelepo ime Monti.

Michele Monti je v tretje pritisnil na zvonec, vendar prav brez potrebe, kajti takrat so se vrata že široko odprla in njegova žena je že pozdravljala svojo svakinjo, hči sprejemala svojo sestrično, ki si jo je obema preko ram z največjim zanimanjem ogledoval tudi njegov sin. Bil je zadovoljen z ogledom. Toda že po kratkem pozdravu se je vrnil pred ogledalo, da z največjo skrbnostjo dokonča važni posel pod brado. Michele Monti je morda dosegel pri svojih otrokih nekoliko več, kot bi bil rad dosegel. Nista bila samo toliko skrbna in lišpava kakor on, ampak precej bolj, tako da si ni mogel kaj, da se ne bi včasih razjezil nad njima. Ni si bil sicer v tej stvari na jasnem, toda včasih se mu je temno dozdevalo, da je napravil iz svojih otrok nekaj povsem drugega, kot je hotel. Michele Monti se je hotel dvigniti nad svoje okolje in pri tem mu je bila gladka zunanost samo, kot je mislil, neobhodno potrebna spremljevalka, pomagal pa si je predvsem s ponižnim in pridnim delom, njegovima otrokoma pa je sredstvo postalo namen.

Michele Monti pa je komaj skrbno zaklenil vrata, ko je bila že potegnila njegova žena svoje goste iz dolgega, skoraj praznega hodnika v sobo, ki naj bi bila jedilnica, sprejemnica ali nekaj podobnega. Bila je majhna, z enim samim oknom, ki se je dvigalo skoraj od tal in ki je bilo do polovice zavarovano z železno ograjo. Strop se je nekoliko pred oknom nagnil in se nagibal skoraj do vrhnje njegove straniče. Ob oknu je stal lep, črn pianino, bolj za okras stanovanju in Michelu Montiju v dokaz, da je daleč od bajt in umazanih dvorišč, kot pa komu v potrebo ali zabavo. Prav dobro je vedel, da njegova hči niti sin nimata najmanjšega veselja in zanimanja za glasbo, vendar ga ni niti kupoval s težkim srcem niti mu zđaj, ko je videl, kako mu sameva v kotu ob oknu, ni bilo žal izdanega denarja. Ob vratih je stal živopisen divan, z visokim naslonjalom, ki pa je sameval samo, kadar ni bilo Michela Montija, ki je bil v mnogočem suženj svoje nežive okolice, doma. Na steni je visela velika oljnata družinska slika, iz časa, ko sta bila otroka še majhna; vsi,

on, žena, otroka sta imela rožnata lica, vsi so se nad vse imenitno držali in glasno pričali vsakomur, kdor si jih je hotel ogledati, da niso v resnici nič manj imenitni kot na tejli sliki, ki jo je bil po fotografiji napravil potujoč nazovi umetnik.

Posadili so gosta na lepi divan, na katerem sicer ni bilo priporočljivo sedeti, žena in hči sta odšli, da do kraja pripravita večerjo, komaj došla nečakinja se je kmalu izmuznila za njima, da si še kaj ogleda in še kaj poizve. Michele Monti je ostal sam s svojo sestro. In ni vedel, kaj bi. Želel si je, da bi se vrnila žena in hči, kajti povedal je, kar je vedel povedati. Potem pa je začela govoriti Verona, pravila mu je o svojem možu, o svojih otrokih, o bratih in sestrah in njih otrokih, o ljudeh, ki so umrli in ki jih je poznal nekoč, in še o ljudeh, ki umirajo in ki jih je tudi poznal pred mnogimi leti. Pravila mu je, kako je sedaj doma, tam v tistih hribih nad Savinjo, kdo in kako gospodari, kdo bo čez nekaj let gospodaril.

Michele Monti je sedel skoraj nêgibno in poslušal, le včasih je povprašal še po tem in onem, ki se ga je bil domislil med sestrinim pripovedovanjem. In spet so zaživeli pred njim vrstniki iz otroških let, tovariši iz mladeniške dobe, zaživeli so in umirali. Vstali so pred njim hribi nad Savinjo, njive, ki jih je nekoč oral, so stekle pred njim v svojih podolžnih brazdah, zacveteli in zadišali so travniki, ki jih je kosil pred dolgimi, dolgimi leti. Hribi nad Savinjo, njive in travniki niso umirali, hribi nad Savinjo, njive in travniki ne bodo ne umirali, ne umrli. Miha Gorjan je zbežal s hribov nad Savinjo, zbežal njivam in travnikom in je umrl, še nekaj let in tudi Michele Monti bo umrl, hribi nad Savinjo, vse nekoč orane njive in vsi nekoč košeni travniki pa bodo ostali.

*

Michele Monti je stal in čakal. S čudno nestrpnostjo je opazoval veliki kazalec na stenski uri, ki se je vsakih šestdeset trenutkov zatresel in pognal. Z vsakim tresljajem se je zatreslo tudi v njem. Potem pa si je Michele Monti oddahnil. Samo še dvakrat se bo zatresel kazalec, samo še dvakrat se bo pognal. Velika pridvižna vrata so se počasi dvigala. Michele Monti je spustil oči s kazalca na uri in se obrnil k sestri, prijel jo je za roko in hotel povedati nekaj lepih, vsakdanjih besed v slovo. Res, sestra mu je, toda saj je bilo toliko tujih let med njima, toliko tujih let. Pa ni nič rekel, še vedno je bilo tako čudno v njem, samo poljubil jo je, na oči, kdo ve, zakaj prav na oči, morda zato, ker bo s temi očmi pozdravljala hribe nad Savinjo, njive, ki bodo morda kdaj travniki, in travnike, ki bodo morda kdaj njive, in ki vendar ne bodo nikoli umrli. Pomagal ji je vstopiti, sedla je in jih še pozdravljala z roko, ko se je voz premaknil in se s hruščem zagnal skozi vrata. Michele Monti je gledal za njim in bi bil gledal, toda vrata so se neprijazno spustila k tlom. Tedaj se je v nekdanjem Mihi Gorjanu poslednjič zatreslo in se zrušilo. Tam za tistimi železnimi vrati so hribi nad Savinjo, so njive in travniki, in tista železna vrata se ne bodo nikoli več dvignila. In Michele Monti, ki se ni bil še nikoli pozabil vprašati, kaj je pristojno in kaj ni pristojno, kaj bi k temu ali onému rekli ljudje, je zagrebel prste v svoje sive lase in na glas zajokal. Žena ga je začela čude se tolažiti, hči je zagodrnjala, da je prismojen, toda Michele Monti ni mogel zaježiti svojih solz in je jokal vse do doma.

Ker nimava besed

Erna Muser

Kot blisk oddaljen v prespokojno noč
prišla je misel in že spet odšla:
brezkončni merni kamni zli morda
še veren nama bodo kažipot.

Med tabo in menoj je mnogo cest,
ne vem, katero pot si ti izbral,
ne veš, kje meni je korak zastal;
ne bova, dragi, se nikdar našla.

Življenje delo je, iskanje, boj,
v vsem tem pozabljam te premnogokrat,
v živo zareže pa poreden svat:
ko bil bi ti, vrnila bi smehlaj.

Ni mernih kamnov, ni razdalje več,
in vendar mrka, grenka še leži
in mrzlo širi, širi se vse dni;
ne, dragi, res ne bova se našla.

Ker nimava besed, ne ti, ne jaz,
in ne poguma, iz oči v oči
priznati sanje si samotnih dni;
le za molčanje žalosten pogum.

Počitniško veselje

Munih Joži

Pri sorodnikih sem preživela krasne počitnice. Nisem se hotela vznemirjati nad ničemer. Dnevi so bili po božji milosti ustvarjeni. Sončni, topli, da sem kar žarela od veselja, ko sem hodila po senožetih. Niti to mi ni kalilo veselja, da me je teta sprejela prav hladno. Tisti čas, ko sem moledovala za eno samo toplo besedo, za prijazen smehlaj, drobec ljubezni, tisti čas je minul. Res, včasih me je še zbudlo v srcu, kadar sem se srečala z mrzlim pogledom tistih, ki sem jih nekoč imela rada. Toda vedela sem, tudi če bi jim prinesla svoje srce na dlani, če bi jim rekla: «Poglejte, rada vas imam! Ne obsojajte me, če moj smeh zveni veseleje od vašega, ne sodite, če pojem in plešem, taka je pač moja narava, da ljubim vse, kar je sončnega in lepega» — kaj bi storili? Pomilovalno bi se nasmehnili in rekli: «Saj nisi popolnoma pri pravi pameti.»

Vznemirjalo me ni niti to, da sem bila zaenkrat brez službe. Čemu? Vedela sem, da bom morala delati, če bom hotela živeti. Te sončne, krasne dni pa sem hotela imeti neskajljene. Zato sem hodila v zgodnjih jutrih v gozd in na dobroavo ter prisluškovala probujajočemu se življenju. Pela sem, brodira po travi z bosimi nogami ter se smejala rosnim kapljicam, ki so se izpreminjale na mojih nogah v male potočke.

Obiskovala sem veliko mravljišče, kjer so domovale močne, črne mravlje. Pustila sem, da so mi lezle preko bosih nog, jim drobila kruh in gledala, s kakimi

trudom vlečejo drobtinice v svoj grad. Vedela sem, na kateri smreki gnezdi kos, v katerem grmu ima svoj domek drug ptičji par.

Na svojih izletih po dobravi sem naletela na debelo, staro smreko. Stala je čisto sama na gričku, ki se je dvigal v ozadju dobrave. Morda se mi je priljubila prav zato, ker je stala tako ponosno — osamljena. Veje so bile precej visoko od tal, kot otrok sem znala prav dobro plezati. Poizkusila sem in z lahkoto priplezala do vej. Dalje že ni bilo več težko, vzpenjala sem se od veje do veje prav do vrha. Čudovit razgled, ki se mi je odprl, je bil pač vreden, da sem si nekoliko odrgnila kolena. Od tedaj je postala smreka najljubši kraj mojih izletov. Teti sem izmaknila staro vrečo, kos motvoza in precej široko, srednje veliko desko. V desko sem izvrtala luknje na obeh koncih in to svoje bogastvo z veliko težavo in sopihanjem privlekla nekako do srede debla. Tam sem si preko debelih vej napravila imenitno ležišče, kamor sem skoraj vsak dan zahajala. Goste veje nad menoj so dajale prijetno senco, a kljub temu, da so bile gosto zaraščene, se je vendar videlo po vsej dobravi. Smreka se mi je dozdevala kot stara, dobrodušna prijateljica, ki je na vse moje objestnosti odgovarjala le z rahlim šumenjem in prijetnimi tresljaji svojega dišečega debla.

Poletni večeri so bili polni vonja in srebrnega sijaja. Kdo bi tedaj spal? Na vzhodu je žarela luna in napolnjevala ves kraj s čudno tajinstvenostjo. Neslišno sem pretekla vrt in krenila na dobravo. Hitro sem stopala po znani stezi in prispela v svoje gnezdece na smreki. Dobrava je ležala tiha in pokojna, le pod Žlanom je gorel majhen ognjič. Nekdo je sedel ob njem in igral na kitaro. Od ognja se je širila rdečkasta svetloba, trepetala na okolnih drevesih in se spajala z mesečino. Neznanec ob ognju je pričel peti. Njegova pesem me je navdala s čudnim, bolečim hrepenenjem. «Kje so moje rožice, pisane in bele», je trepetal glas v noči. «Oh, nesrečnej, pusti me v miru s svojo žalostno pesmijo, nočem žalosti!» Kakor v porog je zazvenelo hitro, hitro mine čas. Čutila sem, da se bom razjokala, če bom še dalje poslušala neznančev polni, melanholični glas. Da bi zaglušila spomine, ki so pričeli skeleti, sem pričela na ves glas peti: Hojladrija, hojladra, muha suha, kumrna», pesem, ki sem z njo dražila otroke v šoli. Vpila sem na glas, a vendar živo občutila silovito nasprotje te pesmi napram sanjavi mehki noči.

Neznanec je utihnil. Hipoma sem se zazdela sama sebi silno surova. Spomnila sem se uspavanke, ki me jo je še pokojna mama učila. Pričela sem peti, domišljajoč si, da držim v rokah malo, sladko dete.

Ob prvi kritici so se pri ognju dvignile tri sence ter se približale smreki. Ustavili so se se tik pod drevesom. Globok moški glas je dejal: «Tu nekje mora biti ženska!» Hodili so okrog debla, prižgali vžgalico ter iskali. «Kam je neki zginila in kdo je to bil?» Ležala sem v svojem skrivališču tiho kakor miš. «Ah, da bi le nikomur ne prišlo na misel — splezati na smreko!»

Polegli so na mah pod drevesom in si prižgali cigarete. «Od nekod mora priti», so se smejali med seboj. Bala sem se, da bom morala čepeti v svojem gnezdu do ranega jutra.

Končno pa so se le naveličali čakati ter odšli preko dobrave. Počasi so izginjale tri sence v dolino, jaz pa sem šele tedaj zlezla raz smreke. Nad jezerom so se pričele dvigati rahle meglice ter bele in skoraj pošastne plule preko senožet. Nikjer glasu, le bleda, tiha noč. Postalo mi je tesno — čudno samotno — krenila sem proti domu, kajti speče, v mesečino pogreznjene dobrave me je postalo strah.

Propagirajmo obvezno ljudsko starostno zavarovanje

Cirila Štebi-Pleško

I

Da je potrebna materialna preskrba za starost vsakega človeka, o tem nihče ne dvomi. Zato ima občini državljanski zakonik določbo § 154, ki pravi: «Ako roditelji obubožajo, so njih otroci dolžni jih dostojno vzdrževati.»

Otroci pa kaj radi prevale to breme na drugega, kar je deloma razumljivo. Saj so gospodarske razmere povojnih let zlasti po zadnji krizi tako obupne, da se delovni človek komaj sam vzdržuje z nezadostno plačo, kaj šele oni, ki imajo družino.

Tudi v zakonu o občinah od 29. aprila 1933 je določbo — 22. — o preskrbi starih ljudi vobče, ki pravi: «Člani občine, ki obubožajo in ne morejo pridobivati in nimajo nikogar, ki bi bil po zakonu dolžan jih vzdrževati in podpirati, odnosno, kolikor nimajo pravice do podpore po katerem drugem zakonu ali ne uživajo tega od drugod, imajo pravico do vzdrževanja, odnosno do podpore iz občinskih sredstev, odnosno iz sredstev dobrodelnih ustanov, ki jih občina upravlja.»

Državljski zakonik in zakon o občinah sta torej odredila otroke in občine za tista faktorja, ki bi morala prevzeti skrb za onemogle starše in vobče za stare ljudi, ki ostanejo brez sredstev za življenje. To je teorija, ali v praksi ni tako, ker drugače ne bi videli toliko starih ljudi, ki prosijo od hiše do hiše, v mrazu in vročini. Ta dejstva nam dokazujejo, da se moramo pobrigati za izvedbo mer, ki bodo v bodočnosti onemogočale, da bodo ljudje v starosti odvisni od milosti drugih.

Zato je dolžnost, posebno dolžnost nas žen, da sistematično začnemo s propagando za uvedbo obveznega starostnega zavarovanja vsega naroda. Prodreti mora misel, da je vsak človek dolžan skrbeti v časih, ko vsaj nekaj zasluži, za to, da bo v starosti imel če še tako majhen dohodek, s katerim bo samo on razpolagal. Stalen dohodek vsaki onemogli ali stari ženi naj bi bil programna točka vseh vrst ženskih organizacij. Posameznik naj skrbi zase, država in občina pa morajo doplačati toliko, da bo vsak imel na starost vsaj eksistenčni minimum.

II

Medtem ko imajo naše državne, občinske, privatne nameščenke in delavke enako visoko pokojnino kakor moški, ako so imele kot aktivne enako visoko plačo, je vdovnina zelo različna. Vdove državnih, občinskih in privatnih uradnikov ter rudarjev dobivajo večinoma 50% od pokojnine ali rente, ki bi jo prejemal umrli, ako bi jo doživel.

Advokati imajo svoj penzijski fond po zakonu o advokatski zbornici v smislu § 117 in je zavarovanje za starost obvezno. Vdove dobe najmanj din 450.— in največ din 1200.— na mesec, kolikor je pač umrli plačeval prispevkov.

Podobno imajo urejeno to vprašanje zdravniki in lekarnarji, toda njih zavarovanje ni obvezno in zato vsled malomarnosti samih članov ne nudi vdovam zadostnih garancij.

Zelo zapleteno postane vprašanje vdovnine, ako ima državni ali privatni uradnik dve ali več žena. Ker se taki primeri vedno bolj množe, bi morale žene ravno temu vprašanju posvečati največjo pozornost.

Dejstvo je, da ni nobene jasnosti niti v zakonih, še manj pa v praksi, kateri ženi prav za prav pripada vdovnina. Samo omenjeni penzijski fond advokatov ima točno določbo: «Če je bil zavarovanec v drugič poročen za življenja prve žene, tedaj pristojna vdova iz drugega zakona samo polovica te rente, če ima pravico do rente tudi žena iz prvega zakona, ki tedaj dobi tudi le polovico, tako, kakor vdove muslimanskega državnega uradnika.» Pri vseh ostalih vdovah se postopa čisto individualno. Po dobljenih informacijah je pri nas v nekem slučaju dobila vdovnino prva, v drugem druga žena. v nekaterih se je vdovnina delila. Navadno se tako postopa, da dobi vdovnino tista vdova, ki prva zanjo prosí. Ako se še druga oglasi, začno pritožbe, pogajanja, itd.

Da ta zmešnjava ne more in ne sme več dolgo trajati, je jasno. Zato morajo tudi ženske organizacije vedno znova zahtevati, da se to vprašanje pravilno in jasno uredi.

Alijansa Ženskih Pokretov v Jugoslaviji zahteva že več let, da se v državnem zakonu reši to vprašanje, v katerega naj se pa tudi uvede obvezno zavarovanje za primer ločitve v prilog onega soproga, ki ni kriv ločitve, a materialno ni preskrbljen. (V bivši Avstriji je obstajalo privatno zavarovanje za primer ločitve, ki se je zelo obneslo.)

Za starost pa niso zavarovane vdove industrijcev, trgovcev, obrtnikov, novinarjev — zakon o zavarovanju novinarjev se sicer že dolgo obljublja — šivilje, babice, kmečke delavke, kmečke in mestne gosposdinje.

Pokojnina ali renta je torej za delovne ali poklicne žene enaka oni, ki jo dobivajo moški, za vdove pa znaša skoraj vedno polovico.

Državni, občinski uradniki — moški kakor ženske — dosežejo celo penzijo po 35 službenih letih. Privatni nameščenci pa dobe šele po 40 letih zavarovanja celo rento in sicer ženske, kadar dosežejo 65 let starosti, moški pa 70.

Iz povedanega sledi, da je v Jugoslaviji za žene, ki so si same z delom pridobile pravico do penzije, odnosno do starostne rente, ter za vdove državnih, občinskih in privatnih uradnikov za silo preskrbljeno, za veliko število žen, kakor prej omenjeno — pa sploh nič.

III

Poglejmo sedaj še, kaj določa glede starostne preskrbe delavke in delavčeve vdove Zakon o zavarovanju za onemoglost, starost in smrt, ki je stopil v veljavo s 1. septembrom 1937. Kakšna je meja starostne dobe, koliko znaša renta, kako skrbi zakon za sirote?

Meja starostne dobe je določena v tem zakonu na 70 let. Ako delavec ne onemore prej, mora dočakati 70. leto, da ima pravico do rente brez drugih pogojev. Morda je zakonodajalec imel namen, da ne bi mnogo delavcev doseglo polne rente, kajti težko si mislimo, da jo bo vživalo večje število, ker so se ob trdem delu in nezadostni prehrani večinoma že predčasno izčrpali. Iz poročila Internacionalnega urada dela za leto 1936-37 posnemamo, da nobena država, ki je članica tega urada, nima tako visoke meje starostne dobe v zavarovanju. Večina držav je postavila 65 let, a država za državo znižuje starostno dobo in danes velja n. pr. na Irskem, v Islandiji, v Peruju, na Danskem in Estonskem samo 60-letna starostna doba; zavarovanci pa zahtevajo že 55 let, za žene celo samo 50 let.

V nekaterih državah so izpremenili zakon o starostnem zavarovanju v tem smislu, da dobi zavarovanec ali zavarovanka rento deset ali pet let pred določeno dobo; ako se obveže, da sploh ne bo prevzel nobenega plačanega dela. Sicer jim znižajo rento (od 10 do 37%), zato pa dobe začasno podporo od države iz raznih fondov, ker je to predčasno izplačevanje rent prav posebna socialno-politična mera: na ta način se znižuje število nezaposlenih. Te možnosti se je poslužilo n. pr. lansko leto pol milijona delavcev in delavk privatnih podjetij na Angleškem in se je tako zmanjšala brezposelnost na mah za pol milijona ljudi.

Da bo morala tudi naša država izpremeniti Zakon o zavarovanju za onemoglost, starost in smrt, posebno v pogledu starostne dobe, je jasno, ker vemo, da po mednarodnih konvencijah tako visoka starostna meja ni dopustna. Avtor brošure «Zavarovanje za onemoglost, starost in smrt» pravi, da bo morala naša država znižati sedanjo starostno mejo vsaj na 65 let, ako bo hotela ratificirati mednarodne konvencije o zavarovanju za onemoglost, starost in smrt. Tem bolj se bo moralo to zgoditi, ako pomislimo, da je naše delavstvo prav za prav izgubilo več kot 10 let zavarovanja. Že pred 15 leti (1922) je namreč izšel Zakon o zavarovanju delavcev in ta zakon je obsegal že vse tri vrste: zavarovanje za bolezni, za nezgode in za starost. Toda izvrševali sta se le dve točki tega zakona, zavarovanje za bolezni in nezgode. Zavarovanje za starost pa so odložili *toda najdalje do konca leta 1925*. Ali obljuba je ostala obljuba, na škodo delavstva. Koliko so

delavci s tem izgubili, lahko izračunamo, če upoštevamo, da bi bili danes vsi že petnajst let zavarovani in bi s tem že prestali 10-letno čakalno dobo z vsemi posledicami, ki je določena za izplačilo rente. (Renta se namreč izplača šele po 10-letnem zavarovanju.) Toda delavci niso izgubili samo leta, nego so tudi radi brezbriznosti različnih prejšnjih vlad dočakali, da fondi, ki nosijo njihovo celokupno zavarovanje, niso tako močni, kakor bi morala biti. Kajti leta 1922. se je država obvezala, da bo dajala Središnjem uradu za zavarovanje delavcev (Zagreb) vsako leto subvencijo dveh milijonov dinarjev in sicer en milijon za nezgodno zavarovanje, drug milijon za starostno. Prvo subvencijo so skrčili 1926-27 za 700.000, leta 1927-28 še za 250.000 tako, da je ostalo le 500.000 din. Druga subvencija enega milijona pa je sama ob sebi odpadla, ker se zavarovanje za starost sploh ni izvrševalo.

Kaj so delali naši poslanci, kaj ministri, tudi slovenski, ki so vodili ministrstvo za socialno politiko? Kje so bile ves ta čas delavske strokovne organizacije?

Še bolj nujno spremembo pa zahtevamo glede vdovnine, ki niti z daleka ne doseže eksistenčnega minimuma. Ker se ravna vdovnina vedno po višini rente, ki bi jo imel zavarovanec, pogledjmo, koliko prav za prav znašajo te rente.

Prispevek za zavarovanje za starost, onemoglost in smrt znaša le 3% dnevne zavarovane mezde. Zato so vse starostne rente, tudi tiste v najvišjem plačilnem razredu, pod eksistenčnim minimumom. Ako se delavec še posebej ne zavaruje, dobi v najnižjem razredu din 54.—, v najvišjem pa din 432.— rente na mesec, povprečno dobe naši delavci dinarjev 216.—.

Vdova pa dobi le četrtno zavarovanceve rente, torej v prvem razredu din 13'50, v zadnjem 108.—, povprečno pa din 54.—. Da to ne zadostuje niti za slan krop, je menda dovolj jasno.

Toda najhujša je določba v tem zakonu, da ta dajatev za vdove ne predstavlja stalno doživljenjsko rento, ampak le nekako podporo, katero ji izplačujejo le tri leta po moževi smrti. Potem gre lahko na — cesto, ker nima nobene pravice več in to brez ozira na to, ali je stara, bolna, delanezmožna. Kakšna vnebovpijoča krivica je to, nam kaže pomislek, da je delavec, ako je stopil v delo s 16. letom, plačeval prispevek za starostno zavarovanje zase in za vdovo celih 54 let, a mora umreti z zavestjo, da zapusti vdovo kljub temu popolnoma nepreskrbljeno.

Ali ni upravičena delavska mati, da vkljub zakonu, ki ga toliko hvalijo, z grozo in bridkostjo gleda na starost?

Vse drugače skrbe drugi narodi za žene zavarovancev in vdove: v nobeni državi, ki je članica mednarodnega urada dela, ni vdovska renta manjša kot polovica moževe rente. Pač pa je včasih vezana — kar je prav — na nekatere pogoje, n. pr. vdova dobi rento le tedaj, ako je trajal zakon določeno dobo. Značilno za Češkoslovaško, ki visoko vrednoti gospodinjstvo, je dejstvo, da dobi vdova rento, ako ni zmožna, da vodi gospodinjstvo.

Najbolje je vsekakor rešila to zadevo država Kuba: «Ako je užival zavarovanec normalno rento, dobe njegovi zaostali rento, ki je enaka njegovi. Če so živi otroci, sestre, starši, dobi vdova polovico, če jih ni, dobi ona celo rento.» To je edinstven primer, ker vsi drugi zakoni o zavarovanju določajo, da skupna vsota penzij ali rent zaostalih ne sme doseči rente ali penzije umrlega.

Poglejmo še, kako skrbi naš zakon za otroke umrlih delavcev. Takole pravi: Otroško rento dobi vsak zakonski ali nezakonski ali pred onemoglostjo usvojeni otrok pod 16. letom, dokler ne dovrši 16 let starosti. Kakor vdova, dobi tudi otrok le četrtno rente, na katero bi zavarovanec imel pravico ob smrti. Zakaj ne bi delavčevi otroci dobivali take rente, kakor so določene za otroke državnih in drugih uslužbencev, in zakaj ne bi dobivali te rente do prave, popolne samostojnosti, do 21. leta ali še delj, ako so potrebni? Nerazumljivo je tudi, zakaj zakon ne daje otroških rent za pastorko? In prav

nič se ne ozira na telesno ali duševno pohabljene otroke, ki so za vedno izključeni iz normalnega pridobitnega življenja.

V internacionalnem socialnem zakonodajstvu renta za sirote precej variira glede višine in glede trajanja: otroci dobe tretjino, četrtno ali petino očetove rente, nekateri samo do 14. leta, drugi do polnoletnosti, povsod pa dobe rento otroci, ki vsled telesne ali duševne bolezni niso zmožni za delo, *dokler traja nezmožnost*. Naši ne dobe nič.

V nekaterih državah dobivajo rento le zakonski, pozakonjeni otroci, povsod pa tudi nezakonski otroci zavarovanke. V tem pogledu je tudi naš zakon povsem pravičen, ker ne dela nobene razlike med zakonskimi ali nezakonskimi otroki, kar je velika olajšava za matere.

Triletno pomoč dobe tudi pri nas starši, sestre ali vnuki umrlega, ako ni z otroškimi rentami in vdovnino izčrpan najvišji znesek teh rent in podpor in sicer v višini ene četrtnine zavarovančeve rente.

IV

Kdo krije stroške starostnega zavarovanja v drugih državah? Predpisi in zakoni se vedno menjavajo, a bolj in bolj se izražava tendenca, da se pritegne k plačevanju prispevkov celotno prebivalstvo, le način je različen. Ali se vplačuje za splošno starostno zavarovanje 1% od premoženja ali dohodkov, ki so davku podvrženi, ali pa tako kot na Danskem; kjer je obvezan vsak državljan, da se priklasi v zavarovanje za bolezen, ki je — kakor pri nas — temelj drugih socialnih zavarovanj.

Kot vzor obveznega splošnega ljudskega zavarovanja smatramo zavarovanje na Danskem. Zakon o tem zavarovanju je izšel 20. maja 1933 in danes je od 3,635.000 prebivalcev zavarovanih že 90% v starosti nad 14 let.

Zakon ima dva dela: Zakon o zavarovanju in Zakon o socialni pomoči.

Zakon o socialni pomoči sloni na principu, da je človek, ki brez lastne krivde zabrede v nesrečo ali bedo, *upravičen*, da mu pomaga država, a ne da je odvisen od raznih faktorjev, ki so mu do uveljavljenja tega zakona delili samo *miloščino*.

Nasprotno pa sloni zakon o zavarovanju na načelu, da je dolžnost vsakega posameznika skrbeti v dobrih ali mladih letih za starost in da morajo na to misliti tudi premožni in bogati ljudje, ker se jim lahko pripeti, da izgube svoje premoženje pa padejo potem v breme občinam. Takim ljudem malenkosten letni prispevek nič ne pomeni, zato pa lahko dobe vsi potrebni državljeni starostno rento. Zakon o zavarovanju vsebuje tri vrste zavarovanja: 1) zavarovanje za nezgode, 2) za brezposelnost in 3) takozvano *ljudsko zavarovanje*. O tem delu zakona nekaj podatkov:

Kdor je 21 let star, se mora priklasiti kot član v bolniško blagajno ali v bolniško društvo, ki je pod državnim nadzorstvom. Kdor pristopi pred 21 letom, torej takoj, ko zapusti šolo, plačuje vse življenje, dokler ne prejme rente, precej manjši prispevek. Tega pa plačujejo sploh šele od 18. leta dalje.

Samo v toliko je zavarovanje še prostovoljno, ker pristopi vsak lahko kot *aktiven* član, ki uživa vse dajatve bolniške blagajne, ali pa kot *pasiven* član, to je, da plačuje prispevek, a ne reflektira na kakoršno koli dajatev. Vsak čas sme prestopiti pasiven član v aktiven oddelek.

Sprejemajo se le osebe, ki so delazmožne, da si torej lahko služijo kruh z lastnim delom. Vsi drugi spadajo v območje Zakona o socialni pomoči.

Kdor se ne prijavi k zavarovanju, tega kaznuje občina z denarno kaznijo, kar se ponavlja, dokler ne pristopi k bolniški blagajni. Če aktivni član ne plačuje redno, pride takoj med pasivne člane. Če pasivni član ne plača, ga občina na zahtevo blagajne rubi ob koncu leta. Če v teku 6 mesecev ne plača, izgubi vse pravice do bolezenske podpore, do invalidne ali starostne rente. Šele, kadar plača vse zaostale prispevke, ga zopet sprejmejo med aktivne člane, toda plačati mora višje prispevke. Vsak plača na leto za bolniško zavarovanje 8'50 norveških kron, za invalidno zavarovanje 7'20 norv. kr., za starostno zavarovanje nihče posebej ne plačuje, pravico do rente pa ima vsak danski

državljan, ki je star 60 let in njegovi dohodki ne presegajo 450 norv. kr. Renta se ravna po krajevnih razmerah in življenjskih ravni. Ženske dobivajo nekoliko manjšo rento. V splošnem se pa ravnajo rente po cenah življenjskih potrebščin. Zelo stari ljudje, ali taki, ki rabijo stalno pomoč, dobivajo vedno višjo rento.

Rentniki se zdravijo na račun bolniške blagajne. Če so bili le pasivni člani in nimajo več pravic postati aktivni člani, potem jim plačuje občina po Zakonu o socialni pomoči zdravnika, zdravljenje, če potrebujejo stalno pomoč, tudi bolničarko.

Stroške za zavarovanje nosijo:

Država $\frac{4}{7}$, domovinska občina $\frac{1}{7}$ in zveza vseh občin $\frac{2}{7}$.

Penzije ali rente ne dobi:

1) kdor je odpisal svoje premoženje v prid otrokom ali drugi osebi zato, da bi imel pravico do rente;

2) kdor je z nerednim ali razsipnim življenjem porabil ali zapravil premoženje;

3) kdor zanemarja rodbino, se vdaja pijanstvu ali prosjačenju, prostituciji ali živi nemoralno življenje.

V.

Približno tako obvezno ljudsko zavarovanje bi morali dobiti sčasoma tudi mi. Toda *takoj* moramo zahtevati *izboljšanje* našega Zakona o zavarovanju za onemoglost, starost in smrt v sledečih točkah:

Starostna doba se zniža *najmanj* na 65 let za, ženske na 60 let.

Triletna pomoč vdove se izpremeni v *stalno rento*, ki mora znašati polovico zavarovančeve rente.

Renta sirot se izenači z rento, ki jo prejemajo sirote državnih uradnikov, namoščenčev in rudarjev do pridobitne zmožnosti.

Od teh zahtev ne smemo odnehati, zato bi morale ženske in tudi delavske organizacije poleg dela, ki jim ga nalagajo dnevne potrebe, posvetiti veliko-skrb vprašanju zavarovanja za starost, ker bi bila njegova pravilna rešitev najhumanejši cilj vsakega dela za splošni blagor. S shodi, manifestacijami in demonstracijami ob primernih prilikah moramo zavestno zanimanje za dobro rešitev tega vprašanja v najširše plasti naroda, ker samo pravo ljudsko gibanje more poudariti in dovoljni meri njegovo veliko važnost. Ako hočemo biti v resnici kulturni narod, ne smemo pustiti, da umirajo stari delanezmožni ljudje zaradi pomanjkanja.

Žene so zborovale

Mirovni mednarodni ženski kongres v Marseilleu

Zlata Pirnat

Malo pozno poročam o mirovnem mednarodnem kongresu, ki se je vršil od 13. do 16. maja t. l. v Marseilleu. Velika razdalja in druge neprijetnosti me opravičujejo v tej, sicer, nerodni zamudi. Saj gotovo vse želite vedeti, kaj se je razpravljalo na svetovnem kongresu za mir, v tem viharnem času, ko mir Evrope visi na nitki.

Otvoritev kongresa je bila v mestnem magistratu, kjer nas je sprejel marseilleski župan in predstavnik marseilleskih organizacij. V zvezi z otvoritvijo so bili izmenjani prisrčni pozdravni govori in prebrani brzojavni pozdravi, ki so prišli iz vseh delov sveta.

Moram priznati, da sem v aktivnem sodelovanju na velikih mednarodnih kongresih še neveščica, toda ker mi je naša Ženska zveza, sekcija za dravsko banovino, zaupala tako važno nalogo, zastopati jo na mednarodnem forumu, sem napela vse svoje sile, da svojo nalogo izvršim v zadovoljstvo naše matice. Takoj sem poiskala češko senatorko, gospo Františko Plaminkovo in ji izročila navodila in predloge svoje organizacije. Vesela in prikupna kot zmeraj me je objela in rekla: „A, to ste vi, delegatka iz Jugosla-

vije! Kako lepo, bala sem se, da ne bo nobene, saj sploh nisem dobila odgovora na več svojih povabil. In vi ste še tako mladi, seveda vas bom poučila in naredila vse za vašo organizacijo.» Prijela me je za roko in peljala k svoji številni češki delegaciji govoreč: «Glejte, to je pa zastopnica iz Jugoslavije. Sprejmite jo medse, jaz imam veliko opravka. Toda najprej k fotografu, moramo pokazati tudi na tem mestu, da se Čehinje in Jugoslovanke razumejo in se imajo zelo radé.» — Tako me je veselil nastop naše drage Plaminkove. Spotšovanju, ki sem ga že prej občutila, se je pridružila iskrena ljubezen.

Po sprejemu na magistrātu smo šli vsi na otvoritev kongresa v Opero. Pot nas je vodila mimo Canebière, kjer je padel naš Viteški kralj Aleksander. Ali naj me bo sram, ko moram priznati, da so Čehinje bile prve, ki so mi predlagale, naj nesemo skupno rože k spominskim ploščam, ki označujejo mesto, kjer je padel kralj, ki se je boril za mir.

Naš gostitelj, marseilleski župan, nam je že prej napovedal zamudo, tako da so se začeli pozdravni govori in referat o svetovnem političnem položaju znane francoske žurnalistke Gèneviève Tabouis brez nje. Omenjam to majhno formalnost zaradi priskega srečanja župana s predsedujočimi, ko se je prikazal. Predsednica kongresa, gospa Duchène, ga je nagovorila, z izbranimi besedami, polnimi spoštovanja, gospa Plaminkova pa mu je hitela veselo nasproti in mu prisrčno segla v roko. Francozi in mi Slovani! Koliko pove tak neznaten prizor.

Ni treba poudarjati, da so na kongresu bile deležne še posebne pozornosti zastopnice vojujočih se in ogroženih držav: Španije, Kine in Češkoslovaške. Njim so dali prvenstveno mesto v nastopih in več časa za govor.

Zastopnici Španije sta govorili temperamentno, tako, kakor more govoriti le oni, ki veliko strada in trpi. Ni bilo pretiravanja in fraz, hoteli sta le, naj bi vse zastopnice povedale svojim državam, da se Španija bori za pravično stvar, za mir in neodvisnost svoje dežele. In ko je govornica zatrjevala, da se na mejah Španije odloča tudi usoda Češkoslovaške, ko je z živahnimi kretnjami izražala svoje simpatije do ogroženega češkoslovaškega naroda in ko so nato še zastopnice drugih držav véano in navdušeno obljubljale zvestobo in pomoč Čehinjam, tedaj smo videli ginjeno gospo Plaminkovo, ki je vstala od mize, vsa objokana in se brez besed zahvaljevala vsem prisotnim. Češki delegaciji so bile prirejene burne ovacije, ki se niso kmalu polegale. — Gospa Plaminkova je jokala! Mogoče prvič, odkar jo pokrivajo sivi lasje. Senatorka demokratske Češkoslovaške je jokala. — Ali je mislila na strašno usodo, ki lahko zadene njen ljubljeni narod in državo, ali pa je jokala od sreče, da smo vse tam pravilno razumele vprašanje, ki se danes postavlja Češkoslovaški, da smo ga ne samo razumele, marveč pokazale vdano in iskreno željo pomoči temu narodu, ki je v dvajsetih letih svobode presenetil svet s svojim napredkom?

Ko je po končanem govoru zastopnica italijanskih žen poklonila zastopnici Španije šopek rdečih rož, tedaj smo vse, prav vse zastopnice vsega sveta začutile, da smo žene, žene in sestre, da ni med nami razlik, da smo ena sama skupna enota, ki hoče rešiti ljudstvo vojne morije.

Meni je postalo slabo in sem morala iti domov. Bolezen, ki je sledila, mi je onemogočila, da bi osebno prisostvovala temu veličastnemu kongresu. Zato se v naslednjih izvajanjih poslužujem podatkov, ki sem jih dobila od tajnice kongresa gospodične Marcel Bourvet.

Kongres je razpravljal o mednarodnem političnem položaju v letu 1937/38 na podlagi referata, ki ga je izdelala znana francoska novinarka Gèneviève Tabouis. Nato je gospa Duchène govorila o potrebi solidarnosti in sodelovanja med vsemi narodi, gospa Františka Plaminkova pa o demokraciji kot osnovi za sodelovanje med posamezniki, med državami in v mednarodnem življenju sploh. Veliko navdušenje sta izzvala dva referata o pomeni verskih in duhovnih sil za svetovni mir. Govornici sta kot zastopnici svojih organizacij pripomogli k temu, da je mednarodni kongres v Marseilleu bil res svetovni kongres, ki ni izključeval pripadnikov različnih verskih in filozofskih pre-

pričanj. Govornica, gospa Malaterre-Selier, predsednica krščanskih organizacij v Parizu, je poudarjala pomen krščanstva, ki je prvo proglasilo bratstvo celokupnega človeškega rodu. Popolno soglasje z nameni kongresa je poudarjala tudi druga zastopnica verskih protestantskih organizacij, gospa Constance Cottmann, ki je pastor neke kongregacijske cerkve.

Govornice Loh Tsie, Georges Scellex, Kousova-Petrankova in Corbeth-Ashby so obravnavale vprašanje, kako naj žene doprinesejo k zavarovanju svetovnega miru. V svojih izvajanjih so govornice z žalostjo ugotovile, da se v nasilnih dejanjih velikih sil proti malim vedno obravnava le pravna plat vprašanja, zanemarija pa moralna. Smatrajo, da je kršitev prava obenem kršitev morale: dane besede in obljube. Tudi temu se mora posvetiti vsa pozornost.

Velika masa žen stoji zaradi podcenjevanja lastnih moči in malomarnosti še vedno izven velikih akcij za mir. Tega bi ne smele nikoli dovoliti. Poučiti je treba vse žene, da se zavedo svojega položaja in svoje moči, prav tako pa tudi odgovornosti, ki iz tega izvira. To je njih dolžnost, ker ni dovolj dati otroku le življenje, potrebno mu je tudi ustvariti ozračje, v katerem se bo lahko razvijal v svobodnega človeka. Življenje brez svobode, življenje pod jarmom in pritiskom ni vredno življenja. Zato naj se žene vsega sveta zedinijo v boju za mir in naj služeč temu visokemu cilju izločijo vse, kar bi jih moglo deliti: socialni položaj, raso, politične tendence, versko in filozofsko prepričanje.

Kongres je soglasno sprejel tri glavne točke, ki jih je predlagala ga. Plaminkova, kot neposredni sad zborovanja:

1. naj se vzpostavijo normalni gospodarski odnosi s Španijo;

2. naj se bojkotira napadalce in njih izdelke;

3. naj velike demokracije pomagajo vsem državam, ki jih ogrožajo agresivne sile, in tako podprejo njih nezavisnost.

Za doseg te ciljev naj znova zaživi Društvo narodov in naj postane institucija, sposobna za izvedbo mednarodnega gospodarskega sodelovanja.

Kongres je pokazal edinstvo in veliko etično moč vseh ženskih organizacij. Nam Slovenkam služi le v čast, da smo se udeležile kot edine iz države te mirovne manifestacije in bile deležne njenega velikega moralnega uspeha.

Kako gledajo žene vsega sveta na današnji čas . . .

Pavla Hočevnar

Tam v daljnji megleni Škotski, v domovini starega romanopisca Walterja Scotta, ob katerem se je šolal naš Jurčič; v zgodovinskem Edinburgu, severnih Atenah, kjer je mlada Francozinja Marija Stuart trpela in dotrpela svojo krvavo usodo; med gostoljubnimi škotskimi ženami, ki so v svetovni vojni požrtvovalno negovale srbske ranjence doma in na srbskih bojiščih, tam je letos praznovala Mednarodna ženska zveza petdesetletnico obstoja in se s toplimi besedami ter ganljivo prisrčnimi spominki zahvalila častitljivi škotski starici Lady Aberdeenovi, ki je 36 let vodila to prevažno mednarodno organizacijo.

Vse, prav vse je bilo zanimivo v tem mestu s svetlimi severnimi nočmi in na tem pestrem svetovnem zborovanju. Ne samo zame, ki sem prišla tja kot članica neznatne jugoslovanske delegacije (bile smo samo tri), nego tudi za one, ki so pripotovale v številnih skupinah čez široke oceane. Na kongrese Mednarodne ženske zveze prihajajo zastopnice Narodnih ženskih zvez z vseh celin, — videle smo jih pred dvema letoma tudi v našem Dubrovniku — na kongres v Veliko Britanijo, v materno deželo ogromnih angleških kolonij, pa je prišlo toliko izvenevropskih žen, da je imelo zunanje lice tega mednarodnega zborovanja izraz angleškega ženskega parlamenta. Največ zanimanja in pričakovanja pa je sleherni kongresistka občutila ob misli: kakšno stališče bo zavzela beseda vseh teh žena do različnih vprašanj, ki so na programu kongresnega dela. Ali se

bo kongres upal pogledati problemom, ki dajejo današnjemu dnevu tako krvav pečat, do dna do izvora? Ali bo za zdravljenje teh ran predpisal homeopatične kapljice ali kirurški nož? Prav za prav si je vsaka, ki pozna ustroj Mednarodne ženske zveze, že lahko sama odgovorila. Ta ogromna organizacija, ki so jo leta 1888. ustanovile tri ameriške žene in združuje danes 40 milijonov članic, je zasnovana na spoznanju, da izvirajo vse spolne, socialne in politične krivice iz prevelike razlike v duševnosti poedincev in narodov ter da se morejo doseči boljši življenjski pogoji za posameznika, družino, narod in vse človeštvo le s tem, da se ustvari na svetu večja enotnost v mišljenju, čustvovanju in stremljenju. Zato je geslo Mednarodne ženske zveze: stori drugemu le to, kar želiš, da drugi tebi stori. Jasno je, da je taka pot socialnega reformatorstva dolga, polna čakanja, prizanesljivosti in kompromisov ter lahko zadovolji tudi one članice, ki gledajo na to geslo v svoji duši in domovini z drugačnim prepričanjem: stori drugemu tudi to, česar n e želiš, da bi drugi tebi storili. Take razlike se je dobro zavedala tudi predsednica Mednarodne ženske zveze, zelo sposobna Belgijka Pol Boel, ki je v otvoritvenem govoru močno poudarja težke strani mednarodne organizacije.

«Stremimo po tem, kar bi nas moglo združiti, odstranjujemo vse, kar bi nas ločilo, da si ustvarimo ugodno ozračje za složno sodelovanje. Prišle so žene, ki žive v različnih deželah in pod najrazličnejšimi vladavinami ter zastopajo zato različne nazore in stremljenja. Prišle so sem z iskreno željo, da se seznanijo z razmerami po drugih deželah in se potrudijo, da spoznajo duševnost in težave drugih narodov... Vsaka Narodna zveza se mora čutiti pri nas svobodno, kakor se sme čutiti svobodnega član vsake normalne družine, dokler spoštuje stare družinske tradicije. Zato je vsaka zveza popolnoma svobodna in ji je na prosto dano, da zavzame ono stališče, ki se ji zdi pravo in pravilno tudi v takih vprašanjih, ki jih me gledamo drugače. Toda kar lahko stori poedina Narodna zveza, tega ne moremo vedno zahtevati od Mednarodne zveze. Zato je umevno, zakaj mora biti naše postopanje bolj previdno, čakajoče, kakor bi marsikatera zveza želela... Zaradi te omejitve je poslovanje naše organizacije večkrat težko, neokretno, pod čimer često trpe naši zaključki in nas to ovira, da ne moremo stopiti na pot, ki si jo marsikdó želi...»

S tega vidika, pod dojemom motnega ozračja, ki teži ves svet in ki ga je tudi na kongresu ustvarila navzočnost tako različnih duševnosti, je glavna uprava previdno vodila seje komisij in plenarnih zborovanj ter je s pohvalno in ljubeznivo besedo omiljevala ostrino in nujnost vsake smeješe misli, ki je prihajala navadno iz delegacij malih narodov. To taktiko smo posebno občutile pri vprašanjih, ki so spadala v komisijo za tisk, radio, kino in mir. Priznati pa moram, da so se zlasti zastopnice iz Belgije in Zedinjenih držav z razumom in srcem zavzemale za naše in češkoslovaško stališče.

Program ženske zveze tvorijo tri glavne naloge: delo za enakopravnost žene, za večjo materialno in duhovno blaginjo človeštva ter delo za mednarodni sporazum in svetovni mir. Vse to delo vrši organizacija po komisijah, ki tvorijo jedro narodnih zvez in mednarodne zveze. Komisije, v katerih so zastopnice posameznih držav, podajajo na kongresu poročila o tem, kaj so v minuli poslovni dobi delale, dosegle in ugotovile, tako, da dobe kongresistke sliko vsega ženskega in socialnega položaja v svetu, kolikor se tiče društvenega programa, pa potem lahko z nasveti in pojasnili sodelujejo pri določevanju navodil za prihodnjo delovno dobo.

Kakšno sliko je ugotovil letošnji kongres?

Položaj žene se je vidno izboljšal, reakcija proti enakosti obeh spolov popušča. Z gospodarsko krizo, ki je v zadnjih dveh letih skoraj povsod premagana, pojema tudi tendenca proti ženski zaposlenosti. Poročila iz več držav so naglašala, da so možje začeli ceniti ženo kot tovarišico pri poklicnem delu in v politiki. Zato se povsod kaže znaten napredek žene pri delu za politični in gospodarski razvoj življenja. V zadnjih dveh letih so žene dosegle ponekod že več ugodnosti, tako n. p. Bolgarke volilno pravico. Zanimivo je, kako se ta novi preokret odraža v ženskem delu: na plenarnem zborovanju sem

dobila vtis, da se je razmeroma malo govorilo o borbah in krivicah žene, zelo veliko pa o tem, kako žena razširja svojo skrb za boljše življenjske pogoje obeh spolov. Morda se bo res v doglednem času uresničilo pričakovanje neke Američanke, ki je pobijala ugovor, naj se ne ustanavlja nova komisija za gospodinjstvo; češ, da je komisij že itak preveč. Pa je ta Američanka rekla: Ta utemeljitev ni upravičena; morda se bo kmalu izkazalo, da je ta ali ona komisija že dosegla svoj cilj in jo bomo lahko razpustili, n. pr. komisijo za žensko enakopravnost. Seveda, ko so kongresistke slišale poročilo: v Jugoslaviji je še vedno v veljavi določba o delnem celibatu učiteljic in o manjvrednosti poročene državne uradnice, pa volilne pravice tudi še nimajo, je upanje na ukinitve te komisije hitro splahnelo!

Kjer imajo žene volilno pravico, ne nastopajo skoro nikjer kot predstavnice posebne ženske stranke, temveč kot kandidatke drugih političnih strank, vendar se povsod zavedajo tudi svoje posebne ženske naloge ter najdejo celo sredi najhujšega strankarsko-političnega boja točko, ki jih združuje. Tako so se n. pr. na Češkoslovaškem pod vodstvom senatorice Plaminkove po zadnjih volitvah sestale zastopnice vseh političnih strank, si podale poročilo o svojem delu ter skupno ugotovile uspehe, ovire in napake volilnega boja. Na Švedskem je volilni odbor sklical 35 nepolitičnih organizacij, da bi sestavil propagandni odbor. Poziv se je začel z besedami: «Žene, kaj bo leta 1938.?» Eno teh zborovanj je otvoril ministrski predsednik z izjavo: «Smatram za resno napako demokracije, če se v javnem življenju ne upošteva sodelovanje žene.»

Komisija za ženske poklice se je prejšnja leta borila za boljši položaj žene v industriji in v intelektualnih poklicih. Danes je položaj teh žen urejen z mednarodnimi dogovori ter z delavsko in uradniško zakonodajo posameznih držav. Zato je ta komisija sedaj usmerila svoje delo v zaščito poljskih delavk in hišnega uslužbenstva. Narodne ženske zveze se bodo pri svojih vladah zavemale za razišrjenje socialne zakonodaje na te osebe (obojega spola), zlasti da pridejo čimprej pod inšpekcijo dela. Umevno je, da dela Mednarodna ženska zveza sporazumno z drugimi mednarodnimi organizacijami pri Društvu narodov, narodne ženske zveze pa s primerno propagando pripravljajo javno mnenje za pravilno razumevanje teh dveh doslej tako pozabljenih delavskih razredov. Tudi za tista dekleta, ki hodijo kot brezplačne služkinje zato, da se priučijo tuje jezika, se bodo zavzele ženske zveze.

Gospodinjškogospodarska komisija, kateri je položila temelj naša Zveza gospodinj in dubrovniškem kongresu, hoče uveljaviti načelo, da je tudi gospodinjstvo poklic, ki se mora postaviti na temelj poglobljene strokovne izobrazbe in na stopnjo pridobitnega poklica. Skandinavske dežele imajo že zakonito določbo: delo gospodinjne pomaga vzdrževati družino. Estonska pa je ustanovila gospodinjško zbornico, ki znanstveno proučuje vse gospodinjске probleme. Ta komisija bo delala za obveznost gospodinjškega pouka na vseh dekliških šolah in deloma tudi na deških, za izobrazbo gospodinjških pomočnic in za ustanovitev gospodinjških zbornic.

Za večjo blaginjo naroda in človeške družbe delujejo komisije za vzgojo, zakone, enako moralo, javno higieno, preseljevanje, zaščito dece, književnost in umetnost, stanovanje, radio in kino. Tudi te komisije so si odprle nova pota, ki jih zahteva razvoj življenja.

Žene naj-bi prišle v vodstvo radia, da bi dale sporedom več vzgojne, človekoljubne, mirovne in ženske smeri. Komisija za izseljensko vprašanje je pohvalila koloniziranje ciganov po češkem in nemškem sistemu. Težišče njenega dela pa bo skrb za usodo političnih preganjancev in vojnih beguncev, katerim skušajo večje države pomagati z naseljevanjem v svoje kolonije. Komisija za vzgojo bo skrbela posebno za 14—16letne deklice onih kmečkih in mestnih družin, ki ne morejo dati svojim hčerkam dobre vzgoje. Delala bo tudi za uvedbo obveznega pouka o načelih mednarodne gospodarske povezanosti držav. Komisija za javno higieno je ugotovila zle posledice pretirane telesne vzgoje in hoče uveljaviti sport in telovadbo le kot sestavni del splošnega razvoja, ki

mora stremeti v višjo, duhovno bolj poudarjeno civilizacijo. Pri poročilu komisije za kino je češkoslovaška delegatka resno opozorila na filme, ki podpirajo protimirovno tendenco: Mirovnopropagandni poudarek je imelo tudi priporočilo jugoslovanske delegatke v komisiji za tisk. Komisija za zaščito dece zahteva, da mora vsaka sirota, ki je brez premoženja, dobiti primerno pomoč iz javnih sredstev. Ta pomoč pa ne sme otroka odstraniti iz družine, kolikor je še ima, in ne iz kroga drugih otrok njegove starosti. Vsaka sirota, ki je v zavodu, naj ima prostovoljnega zasebnega varuha, ki ne sme biti v nikaki zvezi z zavodom, pač pa v stalnem stiku z varovancem. Komisija za stanovanje poudarja važnost ločenih igrišč (po starosti mladine) v stanovanjskih blokih, potrebo skupnih bivališč za stare zakonce v javnih zavodih in zahteva sodelovanje žen v gradbenih uradih. Komisija za zakone si bo prizadevala, da bo vsak, ki ima varuštvo nad zakonskim ali nezakonskim otrokom, takoj dobival za otroka podporo iz javnih sredstev, dokler mu dolžnik ne bo izplačal obveznih prispevkov. Litvinkam se je posrečilo ustanoviti pri vladi posebno komisijo, kjer mati lahko toži očeta, če ne izpolnjuje svojih obveznosti do otrok. Po preiskavi obsodi komisija brezbriznega očeta na prisilno delo, njegovo ime pa javno razglasi. Mnogi se te sramote tako boje, da raje krenejo na pravo pot. Komisija za književnost je dognala, da je na svetu devet držav, kjer žena lahko živi od svojega peresa. Žal ni povedala imen teh držav. Predlog jugoslovanske komisije, naj bi večje mednarodne organizacije izdajale prevode iz ženske književnosti malih narodov, je za enkrat ostal še brez dejanskega uspeha. Zelo delavna je bila komisija za enako moralo obeh spolov. Porazne številke njenih izsledkov izpričujejo, da so tisti, ki plačujejo ženo za spolno razmerje, v enaki ali še večji meri krivi njenega moralnega propada. Število odjemalcev prostitucije je veliko večje kot število teh žen. Vprašanja prostitucije ne bo mogoče rešiti toliko časa, dokler večina mož ne spremeni svojega vedenja in še javno mnenje ne dvigne. Posameznice narodne ženske zveze naj opozore svoje vlade na sklepanje mednarodnega dogovora iz leta 1937. pri Društvu narodov, ki pride septembra tega leta zopet v razpravo.

Velikobritanske in ameriške žene so nastopile še proti prodaji in nakupovanju nakitnih ptičjih peres ter se zavzele za zaščito divjih živali.

Nestrpno smo skoraj vse pričakovale poročila mirovne komisije. Iz že omenjenih razlogov je predsednica zelo oprežno vodila razpravo o njem in čudovito hitro dala na glasovanje pripravljeno resolucijo.

V predlogih posameznih ženskih zvez se vzpodbujajo žene k neomajni veri v ideal svetovnega miru in k zaupanju v Društvo narodov. Z dokaj ostrim poudarkom obsojajo žene ideologijo, po kateri si močnejši lasti pravico odločanja v interesnih in idejnih sporih narodov, ter smatrajo mirovna pogajanja za edini način reševanja mednarodnih sporov, poudarjajo nedotakljivost mirovnih pogodb in spoštovanje mednarodnega prava, obžalujejo mrzlično oboroževanje držav, zračno bombardiranje itd. V resoluciji obsoja zveza one krive nauke, ki predstavljajo nepoučenim množicam vojno kot edino rešitev gospodarskih vprašanj, ter poleg tega nujno zahteva obvezno uvedbo poglobljenega pouka o narodnem gospodarstvu. Resolucija tudi izraža svojo žalost in ogorčenje nad postopanjem z vsemi onimi, ki jih v raznih državah preganjajo zaradi vere; plemena ali političnega prepričanja. To preganjanje nasprotuje vsem človečanskim načelom».

V okviru kongresa so bila tudi javna predavanja (o ženah in novinarstvu, o prehrani prebivalstva, o novih ženskih poklicih, o mednarodnih organizacijah pri Društvu narodov), sprejemljive mestne občine, v zoološkem vrtu in pri vojvodinji Kentski v starinskem gradu Marije Stuartke. Jako zanimiv je bil tudi ogled ogromne britanske razstave v Glasgowu, kjer smo se dolgo pomudile v mirovnem paviljonu. Ob pretresljivem pozvanju mirovnega zvona in pred grozotnimi slikami z najnovejših bojišč — abesinskega, španskega, kitajskega — smo prisegale bogu večnega miru vse: Velikobritanke in Francozinje, žene iz srednje in severne Evrope, z Balkana in Italije, iz Azije, Afrike, Evrope in Amerike (le Japonke in žene iz Velike Nemčije so letos manjkale, sovjetske

Rusinje pa še niso včlanjene). Tudi na svečanem zborovanju v čast plemeniti socialni delavki, bivši predsednici Lady Aberdeenovi, ki je vodila Mednarodno žensko zvezo 36 let v prepričanju, da se more le s sodelovanjem vseh žen krčiti pot do odprave vojn, tudi na tem zborovanju so se zahvalile slavljenki za vztrajno mirovno prizadevanje vse žene: v isti vrsti je stopila pred njo samozavestna Italijanka, ji poljubila roko, podarila kip sv. Frančiška z italijansko zastavo in jo pozdravila s sentimentalno besedo in s fašistovskim dvigom roke, kakor zamišljena in v mirovnem delu osivela Američanka, ki ni prinesla zaslužni slavljenki drugega kot iskreno besedo svoje duše in svoje dežele.

*

Jugoslovanke, ki so na tem kongresu imele priliko spoznati prisrčno gostoljubnost škotskih žen, pa tudi njih resnični smisel za dejansko pomoč siromašnim slojem edinburskega prebivalstva, so šele sedaj lahko razumele veliko dušo onih škotskih žen, ki so v letih 1914.—1918. zapuščale svojo domovino in šle kot zdravnice, bolniške strežnice in slične pomočnice v daljnjo, nepoznano, krvavo Srbijo, kjer so bile nalezljive bolezni pokosile tri četrtine zdravniškega osebja. Tam so organizirale bolnišnice (še danes stoji v Beogradu bolnišnica, posvečena spomenu Else Inglisove) po večjih krajih, zdravniško pomoč po bojiščih, pa zdravilišča za tuberkulozne srbske vojake in zavode za srbske otroke na Škotskem. Marsikatera je v tej službi žrtvovala svoje zdravje ali celo svoje življenje. Ime Else Inglisove, Lady Harleyeve in mnogih drugih škotskih žen je s krvavimi, nesmrtnimi črkami zapisanih med žrtvami za svobodo Jugoslavije. Pod vodstvom kongresnega predsedstva se je jugoslovanska delegacija svečano poklonila spomenu teh plemenitih žen v edinburški «bolnišnici Else Ingliss». Navzočnost prvih mednarodnih delavk, topla beseda naše Ane Hrističeve, pa denarna vsota, ki jo je poklonila bolnišnici, so bile le skromen izraz spoštovanja in hvaležnosti za veliko delo čistega človekoljubja.

Sestre iz Amerike in Jugoslovanska Ženska Zveza

Minka Govékarjeva

Izredno prisrčno, iskreno ter s pravo sestriško ljubeznijo je dne 1. julija t. l. sprejela Ljubljana okoli 80 Slovenk, predstavnic Slovenske ženske zveze iz Amerike, ki jih je vodila predsednica Mary Prislundova. Po dvajsetih, druge celo po tridesetih letih so prispele zopet v staro, a nepozabljeno domovino; nekatere izmed njih so pripeljale tudi že odrasle hčerke seboj.

V imenu JŽZ, sekcije za dravsko banovino, je rojakinje pozdravila podpredsednica Pavla Hočvarjeva, poudarjajoča, da je prav letos minilo 50 let, odkar je skupina Američank pozvala žene vsega sveta brez razlike političnega prepričanja, narodnosti in vere, naj se združijo k skupnemu delu za ženske in človečanske pravice. «Resnično delo za bližnjega naj veže ženstvo vsega sveta. Danes šteje ta svetovna ženska zveza že preko 40 milijonov članic iz vseh delov sveta. Zastopnice Jugoslovanske ženske zveze vas pozdravljamo kot del ogromne mednarodne ženske organizacije . . . Tudi Slovenke v Ameriki ste se hvalevredno organizirale. Sestre nas vseh ste, sestavni del našega naroda. Vaš obisk smatramo za praznik, ki ga praznujemo vsi! . . .»

Že na kolodvoru in še pozneje smo se seznanile z glavnimi zastopnicami ameriških Slovenk. Najprej so se večinoma razpršile po vsej Sloveniji, vsaka v svoj rojstni kraj; kasneje pa so skupno izletele tudi še v Dalmacijo ter celo v Beograd.

Kar je le mogoče, so naše Američanke fotografirale, filmale in si pridno zapisovale za bodoče filmske predstave, predavanja, za razstavo, ki bo v Ameriki prihodnje leto, in za razne prosvetne prireditve v tečajih in mladinskih krožkih. Zabavi se je pridružilo resno delo.

Tako je bilo težko doseči tu pa tam še kak manjši, zaupnejši sestanek, ki pa je vedno najbolj informativen in zato koristnejši, a tudi prijetnejši kakor javne prireditve uradnega sloga. Zastopnice JŽZ in društev, včlanjenih v nji, smo še posebej želele, da bi preživele vsaj z nekaterimi vodilnimi ameriškimi Slovenkami par uric v neprisliljeni izmenjavi misli glede nazorov, stremeljenj, želj in načrtov za bodočnost. In res, sestale smo se posamič in na vrtu Zvezde v večji družbi.

Ga. Mary Prislant, pristna in navdušena Slovenka iz Rečice v Zgornji Savinjski dolini je pripovedovala:

«Od ‚Ameriškega Slovenca‘ (lista) sem v avgustu leta 1926. dobila vaš zbornik Slovenska žena. Mnogo vzpodbudnega je v njem, vse me je zanimalo, dosti sem se naučila. Ampak podatki o ameriških Slovencih so površni in netočni. Vendar ste mi dali s svojo knjigo o Slovenkah *prvo pobudo za ustanovitev Slovenske ženske zveze v Ameriki*. Videla sem, koliko koristnega dela so Slovenke že izvršile doma. Zhodla pa me je v knjigi opazka: ‚Za slovenska nacionalna in kulturna vprašanja ameriške Slovenke nimajo dosti smisla.‘

In rekla sem si: res je, zato se moramo organizirati, da bo poslej drugače in bolje. V septembru leta 1926. sem se udeležila konvencije Ameriške ženske zveze v Milwaukeeju. Delo te organizacije me je navdušilo in me potrdilo v nameri, da si tudi Slovenke ustanovimo lastno organizacijo. Kar zmorejo Slovenke v stari domovini, kar so lahko napravile ameriške žene, to moremo in moramo izvesti tudi me Slovenke v Ameriki.»

In ga. Prislant, žena izrednih organizatorskih sposobnosti, je šla takoj prav po američansko na delo. Oktobra meseca je napisala v «Ameriškem Slovencu» svojim rojakinjam navdušujoč članek ter agitirala s svojimi tovarišicami od osebe do osebe. Uspeh je bil nad vse pričakovanje velik.

Dne 19. decembra 1926 je bila Slovenska ženska zveza v Ameriki in sicer v Chikagu že ustanovljena. Čez leto dni je imela že 15 podružnic po različnih krajih. Danes šteje ta edina Slovenska ženska zveza v Ameriki že 10.000 članic. Kakor ob ustanovitvi je tudi še danes duša vse organizacije naša Savinjščanka, ga. Prislant, ki ji stoji ob strani cela vojska marljivih sodelavk. SŽZ v Ameriki se je v dobrih 11 letih razvila v mogočno drevo z 91 krepkimi vejami-podružnicami; a mladike poganjajo še in še. Glavni namen Zveze je kulturno in socialno delo s posebno in najvažnejšo nalogo, da poživijo v izseljencih narodno zavest in vzdržuje v njih ljubezen do slovenskega jezika. V to svrho imajo podružnice svoje izobraževalne in dramske odseke s predavanji in predstavami. Sportu in zabavi služijo razni mladinski krožki, ki imajo za svoje mlade članice tudi lične kroje. Nenavadno veliko je število Slovenk v Ameriki, ki se za manifestacije in slavnostne prilike oblečejo v slovenske narodne noše in s tem bude v svojih rojakinjah čut povezanosti s Slovenijo.

Za praktično izvežbanje v gospodinskih poslih skrbe gospodinski društveni tečaji in šivalni krožki. Zveza vrši tudi dragoceno socialno delo s tem, da ima za člane lasten pogrebni sklad, a tudi sicer podpira članice, ako so zašle v silo.

V Ameriki obstoja tudi še «Kolo srpskih sestara» in društvo «Jugoslovanska žena» z 10 podružnicami s sedežem v Chikagu. Namen je dobrodelen. Ga. Prislantova je poizkušala združiti vse tri organizacije v skupno Jugoslovansko žensko zvezo v Ameriki, a doslej ni uspela.

Duhovno vez med podružnicami, centralo in posameznimi članicami SŽZ ustvarja mesečnik «Zarja», glasilo Slovenske ženske zveze, ki ga čitajo žene in dekleta slovenskih naselbin od Atlantika do Pacifika, od Kanade do Floride. List je začel izhajati dve leti po ustanovitvi Zveze.

«Zarjo» ureja samostojno že peto leto bistra Ribničanka Albina Novak roj. Križmanova, ki živi že osemindvajset let v Ameriki. Svoje sodelavke si je lepo vzgojila, redno ji stalne poročevalke pošiljajo poročila o delu posameznih podružnic iz različnih krajev republike.

«Kot Američanke in kot Slovenke se v polni meri zavedamo svoje važnosti in svojega poslanstva», je samozavestno izpovedala ga. Novakova. Ker je žena v Ameriki vse drugače upoštevana kakor pri vas, ker se udeležuje javnega in političnega življenja, je v splošnem vse bolj samostojna v nastopu in tudi v odločanju in v svojih dejanjih. Rade poslušamo nasvete, a upoštevamo jih šele tedaj, ko smo jih proučile in našle, da so dobri. . . Naša glavna naloga je, da vzdržimo v našem ženstvu ljubezen do slovenskega naroda in do stare domovine in pa da zanesimo to ljubezen tudi v naši mladini in vzbudimo v njej čustva ponosa na svoj rod.»

Da, da, tako je prav», sem ji pritrjevala, kajti videti je bilo že na površen pogled, da se mlade in najmlajše prav za prav premalo brigajo za svoj materinski jezik. Tako obstoja nevarnost, da Slovenci, pomešani v Ameriki med druge narode, polagoma izgube svojo slovansko narodno zavest in se prelevé v angleško govoreče Amerikance. Tudi Slovenska ženska zveza slutí to nevarnost, zato je pač aranžirala velikopotezni izlet v staro domovino, da se njene članice navžijejo novih moči za nacionalno delo med slovenskimi naselbinami v Ameriki.

«Pa kako ste sicer zadovoljni v svoji novi domovini?»

«Nič se ne morem pritoževati. Moški nas upoštevaajo in visoko cenijo naše delovanje.»

«A kako je v Ameriki z javnimi dajatvami? Ali tudi omagujete pod težo samoupravnih in državnih davkov kakor naši obrtniki, trgovci, posestniki, uradniki?»

«Ne, ne, davki so pri nas tako neznamiti in malenkostni, da nihče ne izgublja besed o tem», je zatrjevala urednica «Zarje».

«In vam, javnim delavkam ne mečejo polen pod noge niti posamezniki niti oblasti?»

«Ne, ne, nasprotno!»

«O obljubljena dežela!» sem vzkliknila, «daleč od nje smo še tu v domovini.»

Tudi glavni odbor Jugoslovanske ženske zveze v Beogradu se je zanimal za naše rojakinje iz Amerike. Izseljeniški oddelek ministrstva za soc. politiko jim je skupno z Jugoslovansko žensko zvezo, Društvom Slovencev in Slovenskim ženskim društvom v Beogradu priredil prav prisrčen sprejem. Vsled pomanjkanja časa so ostale ameriške Slovenke v Beogradu samo en dan. Mestna občina je dala na razpolago avtobuse za ogled mesta in Kalemegdana. Dopoldne so bile naše rojakinje gosče Kola srpskih sestara, Jugoslovanska ženska zveza pa jim je priredila obed na Topčideru. Popoldne so bile ameriške rojakinje v spremstvu Srbkinj na Oplencu, kjer so položile šopek na grob kralja Ujedinitelja. V Mladenovcu so jim srbske žene postregle z narodnimi posebnostmi: čevapčići, ražnjići i. dr. Cigani so zaigrali kolo in zaplesale so tudi naše Američanke. Na svojem posestvu z razkošnimi vinogradi jih je končno gostoljubno sprejela še članica Kola srbskih sester, ga Jokić.

Ves izlet in vse prireditve so bile izredno posrečene. Naše rojakinje so bile nad vse prijetno presenečene, ker so videle, kako tudi v srbskem delu Jugoslavije vladajo civilizacija, red in napredek ter delajo tudi na polju in travnikih z modernimi stroji in po najboljših sodobnih načelih. Bile so o Srbiji in o Srbih namreč drugače poučene. Pred odhodom so izjavile, da je bil poset Beogradu eden izmed najlepših doživljajev v domovini, in so se prisrčno poslovile od beograjskih zastopnic Jugoslovanske ženske zveze.

Kako hitro je minil čas! Pa smo zopet stale na ljubljanskem kolodvoru s šopki našega roženkravta, nageljčka in rožmarina, da rečemo sestram iz Amerike:

Z Bogom in na svidenje!

H koncu naše ankete

S to številko zaključujemo svojo anketo o ženski volilni pravici. Naj kar takoj povem, da ni prinesla zaželenega uspeha, pač pa potrdila marsikatero našo trditev. Sicer nismo prejele niti enega dopisa, ne od moškega ne od ženske, ki bi nasprotoval ženski

volilni pravici. Vsi so se več ali manj energično izrekli zanjo in podkrepili svojo zahtevo z dobrimi dokazi. Toda teh dopisov je bilo tako zelo malo, da nam dokazujejo spet enkrat veliko nezanimanje naših žen za lastne pravice, njihovo nerazumevanje velike važnosti, ki bi jih imela dosega političnih pravic ne le za narod sploh, temveč prav tudi za njihovo lastno življenje, njih lastne želje in težnje. Nemara je pa tudi res, da je čas za ankete o tej stvari minil, da je bila zahteva po volilni in drugih političnih pravicah žen že tolikokrat dokazana in še nikoli veljavno ovržena, da je besed dovolj in da je treba preiti na dejanja, kakor so pisale nekatere naše dopisnice — naj omenim le pismo ge. Kroftove: Organiziranje takega velikega pokreta ne more biti delo kakega uredništva. Pač pa je nujna dolžnost naših velikih ženskih društev, ki mnoga celo imajo dosego političnih pravic v svojem programu, da se za izpolnitev tega programa z vsemi silami bore. Na to jih na tem mestu pozivamo. In kolikor more koristiti objavljanje člankov, anket in pozivov, bo naš list v tej borbi vedno na razpolago. Uredništvo.

Obzornik

Smrt romunske kraljice matere. Dne 18. julija je v Sinai umrla romunska kraljica mati Marija, mati Nj. Vel. naše kraljice Marije, ena najbolj zanimivih žen svoje dobe. Bila je angleška princesa, vnukinja velike angleške kraljice Viktorije. S sedemnajstimi leti se je poročila z romunskim prestolonaslednikom Ferdinandom. Od takrat je svoje velike sposobnosti posvetila novi domovini. Ob izbruhu vojne je zastavila ves svoj vpliv, da je potegnila Romunijo na stran zaveznikov. V vojni, v kateri je Romunija hudo trpela, je kraljica kot bolničarka delala v raznih bolnišnicah: Ob premirju se je osebno pe-ljala v Paris na mirovne konference in poskrbela, da je Romunija bila za svojo udeležbo nagrajena s pridobitvijo romunskih krajev, ki so bili prej pod madžarsko vlado. Za časa boleznj svojega moža je imela kraljica Marija vlado dejansko v rokah: Šele potem, ko je stopil njen sin, sedanji kralj Karol, na prestol, se je kraljica nehala baviti s politiko. Razen kralja Karola je imela še pet otrok. Njena hči Elizabeta se je poročila z grškim prestolonaslednikom, sedanjim kraljem Jurijem II. Toda zakon ni bil srečen in je bil pred kratkim ločen. Druga hči, princesa Marija, se je leta 1922. poročila z jugosloyanskim kraljem Aleksandrom. Tretja hči, Ileana, se je poročila z Antonom Habsburškim: Princ Nikolaj je zapustil Romunijo in se poročil z meščanko. — Poslednja leta svojega življenja se je bavila kraljica mati s pisateljevanjem. Napisala je več romanov, ki so našli precej odziva. Napisala je tudi svoj življenjepis, ki je posebno zanimiv za proučevanje predvojne dobe, vojne in povojnih mirovnih konferenc.

Urad za podporo brezposelnih v Angliji ima nalogo, da daje podopno brezposelnim delavcem in rodbinskim očetom. Podpora se odmeri po potrebah, ki so izračunane na podlagi uradnih podatkov o cenah življenjskih potrebščin z vračunanjem vsakokratne stanovanjske najemnine, in po minimumu, ki je po zdravniškem in izvedeniškem mnenju potreben, da se hrani zdrav človek — odrasel ali otrok. Načeloma pa urad ne daje podpor, ki bi bile večje od mezde, ki jo dotični delavec v svojem poklicu redoma zasluži. Tu pa je nastala težkoča: v primerih rodbinskih očetov s številnimi rodbinami ni mogoče, spravi ti obe načeli v sklad. Pokazalo se je namreč, da delavec s številno rodbino zasluži redoma precej manj kot uradno izračunani življenjski minimum, saj se mezde ne izplačujejo po potrebi posameznega delavca in njegove rodbine, temveč v skladu z dobičkanosnostjo podjetja. Mož, ki ima ženo in 8 otrok, bi moral n. pr. dobiti tedensko 54 šilingov (684 din — vpoštovati moramo dražje življenjske prilike v Angliji). Dobil je pa pri svoji zadnji zaposlitvi le 38 šilingov (456 din). Ako mu daje urad le to, kar je dobil doslej, ga vedoma obsodi z rodbino na stradanje — saj uradno proračunanje potreb pač ne prisoja nikakega luksuza. Ako mu daje podporo, kakršna bi odgovarjala življenjskemu minimumu, mu mora dati brezposlenemu več, kakor zasluži pri delu, kar vsekakor ni pobuda za iskanje dela in se zdi krivično napram zaposlenim delavcem. V

resnici naredi urad v takih primerih kompromis: ne daje prav toliko, kakor bi moral, vendar pa le več, kakor zasluži zaposleni delavec v gornjem primeru 45 šilingov (540 dinarjev). Posebno težko je v primerih brezposelnih žen, ki vzdržujejo rodbino. Njihove mezde so tudi v Angliji precej nižje od moških in zato je razlika med tem, kar bi morale zaslužiti, in tem, kar res zaslužijo, posebno velika. Izhod iz zagate je pač ta, da bo morala država poskrbeti, da dobe delavci za svoje delo vsaj toliko, da bodo mogli z rodbinami vred živeti, in sicer ne glede na to, ali so moški ali ženske.

Posilstvo in prekinitev nosečnosti. Pred kratkim je eden najbolj znanih londonskih ginekologov Dr. Aleck Wiliam Bourne, prekinil nosečnost še ne petnajstletnemu dekletu, ki so jo neki vojaki posilili. Nato se je sam javil državnemu pravdniku. Že prej je bil izjavil svoji kolegici, ki mu je poslala dekleta: «Storil sem to že prej in bom storil še. Prihodnjic pa bom pisal državnemu pravdniku, ker je potrebno, da se razjasni zakon glede teh stvari.» (Angleški zakon je podoben našemu: dovoljuje prekinitev nosečnosti le, ako je materino življenje v nevarnosti.) Dr. Bourne je izjavil, da mu ne gre za spremembo zakona, temveč za njegovo pravilno razlago. Ni mogoče ločiti med nevarnostjo za življenje in nevarnostjo za zdravje. Ako bi zdravnik vedno čakal do pozitivne življenjske nevarnosti, bi bila v večini primerov žena izgubljena. Med nevarnost za zdravje pa se ne sme šteti le verjetno telesno bolezen, temveč tudi težek duševen pretres, šok, ki lahko pusti posledice mlademu dekletu za vse življenje. Že telesno je za nedoraslega otroka bolj nevarno kakor za odraslo ženo, ako rodi. Kakšno škodo pa more porod pustiti otroku posebno v tem primeru, kjer gre za posilstvo na duši in živcih, je drugo vprašanje. Njemu se je zdela nevarnost dovolj resna, da je prekinitev izvršil. Kot priča zaslišani zdravnik lord Horder je izjavil, da bi bil v pričujočem primeru ravnal prav tako. Ko ga je sodnik vprašal, ali bi posilstvo vedno smatral za zadosten razlog za prekinitev, je odgovoril: «Ne nujno». «Toda v nekaterih primerih?» «V nekaterih primerih, da». Sodnik je v svojem ponku poroti ugotovil različnost v mišljenju zdravnikov samih. Nekateri zdravniki smatrajo za zadosten razlog že ženino željo po prekinitvi. To ni zakonito. Drugi iz verskih razlogov odklanjajo prekinitev v vsakem primeru. Tudi to ni zakonito in ako bi zdravnik, ki bi s prekinitvijo mogel rešiti ženi življenje, tega iz verskih razlogov ne storil, bi bil najbrže obtožen uboja ali nemarne usmrtnitve. Pozval jih je, naj po pameti razlagajo izraz «nevarnost za življenje matere». Porota je doktorja Bourne-a oprostila. S tem je ustvarjen važen precedenčni primer za bodočnost.

Zborovanje nezakonskih mater v Beogradu. 28. avgusta t. l. je bilo v Beogradu zborovanje mater nezakonskih otrok iz sve države. Zborovanje je sklicala ga. Đarinka Pavlović, telefonistkinja Francosko-srbske banke v Beogradu. Udeležba je bila zelo velika. Prišle so žene vseh slojev in vseh starosti. Na zborovanju so govornice najprej objasnile položaj nezakonske matere in otroka pri nas in zahtevale izboljšanje socialnega položaja nezakonske matere in otroka. To zborovanje je bilo sklicano v zvezi s Pravniskim kongresom, ki se vrši septembra v Novem Sadu. Gre za izpremembo dosedanjega srbskega zakona, ki ne predvideva plačevanja alimentov po nezakonskem očetu, niti tega, da se nezakonskega očeta sme iskati. (V Sloveniji in Dalmaciji je to možno, vendar tudi tu ni enakopravnosti nezakonskega in zakonskega otroka, ker pri nas n. pr. nezakonski otrok ni zakoniti dedič po očetu in očetovem sorodstvu.)

Enako delo in enako plačilo . . . je naša parola. V resnici žal ni tako. Nameščenci in nameščenske zavarovalnic Jadranske in Internazionale v Zagrebu so po 39 dnevnem štrajku sklenili z delodajalci kolektivno pogodbo, ki določa plače za nameščence v treh kategorijah. Plače še niso tako slabe, zlasti ne po 35 službenih letih. Toda za ženske nameščenske je določeno, da dobe 20% manj od moških. Moški začetnik ima v I. kategoriji dñn 1200'— mesečnih prejemkov, ženska torej le 960'— din. Zelo žalostno, a tudi zelo značilno, da morajo žene danes pristajati na take sramotne pogoje.

Jesenski velesejem v Ljubljani

ki se vrši od 1—12 septembra, bo nudil tudi letos mnogo zanimivosti. Največja bo razstava fotografije in filma, ki bo gotovo privlekla silne množice obiskovalcev. Klub neodvisnih likovnih umetnikov bo podal umetnostno razstavo. — Med raznimi drugimi razstavami bo nas, žene, gotovo najbolj zanimala razstava Zveze gospodinj, o kateri poročamo na drugem mestu.

Deveta gospodinjska razstava Zveze gospodinj »Naši gostje«

ima namen prikazati, kako naj gospodinja sprejme goste. V deželi, ki je radi svojih naravnih lepot upravičena živeti od tujskega prometa, ima gospodinja važno vlogo z najširšega narodno-gospodarskega stališča. Zato je razstava *«Naši gostje»* razdeljena v dva dela: prikazuje gospodinjno v ozkem domačem krogu, kako se pripravlja za sprejem gostov za vsakdanje in svečane prilike in gospodinjno gostinjskih obratov, kako pripravlja za potujoče goste. Podaja tudi nekatere smernice, kako naj bodo priročno pripravljene buffeji na železniških postajah in drugih križiščih, zlasti ob času povečanega prometa.

Kakor je samo ob sebi umevno, da gost spoštuje hišo gostitelja, prikazuje razstava tudi lično urejen pick-nick z geslom: *«Če si gost narave, spoštuj njeno gostoljubnost»*. Kot dodatek je priključen vsakdanji gospodinjski del, kateri kaže pravilno ravnanje ob čiščenju z namiznim porcelanom, orodjem in perilom.

Tako je gospodinjska razstava *«Naši gostje»* po svoji lepoti privlačna, a obenem vzgojna.

I. Zvezne banovinske razstave malih živali v Ljubljani ne bo

vsled pojava slinavke in parkljevke v Ljubljani. V zvezi s tem odpadejo tudi vse ostale prireditve Zveze društev rejcev malih živali ter je vse preloženo na prihodnje leto. V okviru velesjema bo letos prirejena samo I. Zvezna ofektna loterija s krasnimi dobitki, kot so: 3 motorna kolesa, 20 moških in damskih koles, 2 šivalna stroja, 2 radio-aparata, 1 spalnica, 1 oprema za kuhinjo, 1 harmonika, 1 fotoaparata, 1 zaboj sladkorja, 1 blago za moško obleko, 1 blago za žensko obleko, 1 klaftra drv, 1 vreča moke, 2 kozi, 2 ovci, 1 kurnica ter 360 ostalih krasnih dobitkov v vrednosti 80.000 dinarjev. Cena posamezni srečki je 5 dinarjev. Srečke so naprodaj v pisarni Zveze, Ljubljana, Karunova ulica 10, dalje pri vseh rejških organizacijah, v ljubljanskih trafikah in na velesjemu v paviljonu F, kjer bodo glavni dobitki tudi razstavljeni.

„Blago je bilo časih boljše in — tudi milo ni več prida.“ — „Blago je danes tako kot je bilo včeraj, le milo in milo je — dvoje. Jaz perem vedno le s priznano dobrim terpen- tinovim milom Zlatorog, pa perilo dolgo traja, vedno je lepo belo in mehko-voljno. Lastni uspeh Vas bo prepričal o resničnosti moje trditve.“

TERPENTINOVÓ MILO

Zlatorog

Kozarce za vkuhavanje

prvovrstne češke kvalitete znamke

„Fruta“

kakor tudi drugo steklo za vlaganje dobite najceneje pri tvrdki

„ČEHOSTAKLO“

B. Lisek

Ljubljana

Komenskega ul. 20

Resljeva c. 8

Telefon 51-40

Moderne ondulacije

vodne in trajne, specialno barvanje las, po solidni ceni, strokovno izvrši salon

„Strgar“ v Ljubljani, Miklošičeva 40, pri kolodvoru

Dijakinje popust!

„Gospodinjstvo in sodobna meščanska slovenska kuhinja“

je naslov 608 strani obsegajoči knjigi, ki jo je pravkar izdala Tiskovna založba v Mariboru.

Knjiga je sestvaljena iz dveh delov: prvi del (264 strani) prinaša samo izbrane kuharske recepte. — Drugi del je zamišljen kot nadaljevanje lanske leto izišle knjige «Za vsak dan» in ima to-le vsebino: obširen osnovni pouk kuhinjske umetnosti, ki ga je spisala gospa Minka Govčkarjeva, razna gospodinja in higijenska navodila, nasvete za opremo stanovanja, nasvete onim, ki si mislijo postaviti lasten dom, kakor tudi mnogo koristnih podatkov hišnim posestnicam, z ozirom na upravljanje hiše in vrta.

Dva dela skupaj, vezana v platno v eni sami knjigi staneta *din 130*—. Samo drugi del, za tiste, ki že imajo knjigo «Za vsak dan», stane istotako vezen 100 din. Kdor želi plačati v štirih obrokih, *doplača din 5*—.

Knjiga se naroča pri Tiskovni založbi v Mariboru, Gregorčičeva ulica 26.